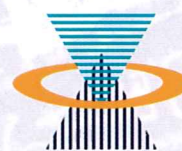

Norsk lingvistikk

En evaluering av forskningen ved
fem universitetsinstitutter

Kultur og samfunn

Norsk lingvistikk

En evaluering av forskningen ved
fem universitetsinstitutter

© **Norges forskningsråd 2002**

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag:
Foto/ill. omslagsside:
Trykk: Norges forskningsråds hustrykkeri
Opplag: 300, januar 2002

Oslo, januar 2002

ISBN 82-12-01675-7 (trykksak)
ISBN 978-82-12-02518-9 (pdf)

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Utvalg	5
1.2	Mandat	5
1.3	Avgrensninger	6
1.4	Instituttene	7
1.5	Forskerne i utvalget	8
1.6	Definisjoner	10
2	Utvalgets arbeid og vurderingsgrunnlag.....	12
2.1	Mandatet	12
2.2	Vurdering av faglig produksjon.....	12
2.3	Egenvurdering	13
2.4	Miljøbesøk	14
2.5	Bakgrunnsinformasjon	14
2.6	Kommentarer til rapportutkastet	15
3	Generelle rammebetingelser.....	16
3.1	Magre år for universitetene inntil 1990-årene	16
3.2	Ny ”studenteksplosjon” i første halvdel av 1990-årene	16
3.3	Doktorgradsstipend og fornyelse av forskerpersonalet.....	17
3.4	Den nære framtid	18
4	Instituttens ressurser og rammebetingelser	19
4.1	Hovedtall for instituttene.....	19
4.2	Kommentarer til hovedtallene	19
4.3	Stilling, alder og kjønn blant forskerne	21
4.4	Studietilbud	22
5	Faglig publisering og bidrag på konferanser.....	25
5.1	Om bruken av kvantitativ informasjon	25
5.2	Konferansebidrag	25
5.3	Profil og frekvens i publisering	27
5.4	Publikasjonsformer og ’internasjonalt nivå’	28
5.5	Tidsskriftsartikler på internasjonale språk.....	29
5.6	Siteringer.....	32
6	Forskningen i Tromsø	34
6.1	Rammebetingelser.....	34
6.2	Egenvurderingen	35
6.3	Forskningsprofil	35
6.4	Samarbeid	36
6.5	Stipendiater	37
6.6	Publisering og forskningskvalitet	38
6.7	Konklusjoner og anbefalinger	38
7	Forskningen ved Lingvistisk institutt i Trondheim	39
7.1	Rammebetingelser.....	39
7.2	Egenvurderingen	40
7.3	Forskningsprofil	41
7.4	Stipendiater	42

7.5	Publisering og forskningskvalitet.....	43
7.6	Konklusjoner og anbefalinger.....	44
8	Forskningen ved IFAS i Trondheim.....	45
8.1	Rammebetingelser.....	45
8.2	Egenvurderingen.....	45
8.3	Forskningsprofil.....	47
8.4	Forholdet mellom lingvistikk og anvendt lingvistikk.....	47
8.5	Publisering og forskningskvalitet.....	48
8.6	Konklusjoner og anbefalinger.....	49
9	Forskningen i Bergen.....	51
9.1	Rammebetingelser.....	51
9.2	Egenvurderingen.....	51
9.3	Forskningsprofil.....	52
9.4	Publisering og forskningskvalitet.....	53
9.5	Konklusjoner og anbefalinger.....	53
10	Forskningen i Oslo.....	54
10.1	Rammebetingelser.....	54
10.2	Egenvurderingen.....	54
10.3	Forskningsprofil.....	55
10.4	Heterogenitet.....	57
10.5	Stipendiater.....	58
10.6	Publisering og forskningskvalitet.....	58
10.7	Konklusjoner og anbefalinger.....	58
11	Norsk lingvistikk i internasjonalt perspektiv.....	60
11.1	Internasjonale utviklingstendenser.....	60
11.2	Mindre synlig nå enn før.....	61
11.3	Et lite fag i et lite land.....	61
12	Situasjonen på noen lingvistiske kjerneområder.....	63
12.1	Grammatisk forskning.....	63
12.2	Fonetikk.....	64
12.3	Datalingvistikk og språkteknologi.....	65
12.4	Anvendt lingvistikk.....	65
13	Generelle vurderinger og anbefalinger.....	67
13.1	Sterke og svake sider.....	67
13.2	Anbefalinger.....	67
	Vedlegg 1: Mandat for evalueringen.....	69
	Vedlegg 2: Egenvurderingen – formål og innhold.....	73

1 Innledning

1.1 Utvalg

Gjennom året 2001 har Norges forskningsråd gjennomført en evaluering av den lingvistiske forskningen ved de fire universitetene i Norge. Evalueringen har fokusert på forskningen innen allmenn lingvistikk, anvendt lingvistikk, datalingvistikk og fonetikk ved fem institusjoner som har slik forskning som hovedaktivitet:

- *Institutt for lingvistikk* ved Universitetet i Tromsø
- *Lingvistisk institutt* ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim
- *Institutt for anvendt språkvitenskap* ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim
- *Seksjon for lingvistiske fag* ved Institutt for lingvistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Bergen
- *Institutt for lingvistiske fag* ved Universitetet i Oslo

Hovedvekten har ligget på forskningen i siste femårsperiode (1996-2000), og da særlig den som er utført av det faste vitenskapelige personalet med aktiviteter innenfor evalueringens emneavgrensning.

Evalueringsrapporten legges fram av et evalueringsutvalg med internasjonal representasjon som ble oppnevnt av Norges forskningsråd:

Professor Östen Dahl, Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet (leder)

Dr. Kersti Börjars, Department of Linguistics, University of Manchester

Professor Fred Karlsson, Institutionen för allmän språkvitenskap, Helsingfors universitet

Professor Eva Strangert, Institutionen för filosofi og lingvistik, Umeå universitet

Professor Sauli Takala, Centre for Applied Language Studies, Jyväskylä universitet

Sekretær for utvalget har vært *forsker Gunnar Sivertsen* ved Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Utvalget har hatt administrativ støtte fra Norges forskningsråd ved *avdelingsjef Torunn Haavardsholm*, som også har koordinert samarbeidet med de fem instituttene.

1.2 Mandat

Mandatet (*vedlegg 1*) for evalueringsutvalget har vært ”å gi en samlet vurdering av kvaliteten på den norske forskningen og de norske fagmiljøene i lingvistikk, i lys av de tilgjengelige ressurser”. Det er foretatt følgende avgrensning:

Evalueringen skal konsentrere seg om de lingvistiske fagmiljøene ved universitetene; de vitenskapelig ansatte ved de fem lingvistiske instituttene. Det foregår imidlertid lingvistisk forskning også ved språkinstituttene (inkl. nordisk). Utvalget bes om å kommentere det faglige skjæringspunktet mellom språkinstituttene og lingvistikk instituttene, og om det er kontakt i form av forskningssamarbeid eller faglige møteplasser ellers.

I mandatet er formålet med evalueringen uttrykt slik:

Hovedformålet ved evalueringen skal være fagutvikling. Evalueringen skal gi et bilde av kvaliteten på den lingvistiske forskningen i Norge, primært gjennom en vurdering av forskningsaktiviteten ved de lingvistiske instituttene ved de fire universitetene. Evalueringen skal bidra til læring og egenutvikling for fagmiljøene, og gi innsikt i styrke, svakhet og utfordringer for den lingvistiske forskningen. Evalueringen vil være med på å identifisere forhold som bidrar til å fremme kvalitet. Evalueringen skal også utvide og styrke Forskningsrådets kunnskapsgrunnlag.

I mandatet sies at den samlede vurderingen skal ha internasjonal målestokk og observere fellesnevner og særtrekk i fagmiljøenes spesialiseringer og forskningsprofil.

Utvalget bes om å vurdere om det er disipliner eller underdisipliner hvor det norske lingvistikkmiljøet står sterkt internasjonalt, og tilsvarende om det er vesentlige deler av faget som er svakere dekket. Utvalgets konklusjoner bør munne ut i anbefalinger om oppfølgingstiltak for fagmiljøene.

I mandatet er det også lagt vekt på at fagmiljøene som er med i evalueringen er samarbeidspartnere for og mottakere av evalueringen: ”Evalueringen skal bidra til læring og egenutvikling for fagmiljøene, og gi innsikt i styrke, svakhet og utfordringer for den lingvistiske forskningen.” Videre sies det at ”evalueringen må finne sted i dialog med fagmiljøene”.

1.3 Avgrensninger

Faggrensene for lingvistisk¹ forskning i Norge følger ikke helt institusjonsgrensene. Dette er også forutsatt i mandatet. I sitt arbeid har utvalget konstatert at evalueringens faglige avgrensning til *allmenn lingvistikk, anvendt lingvistikk, datalingvistikk og fonetikk* gir noen problemer i forhold til utvalget av forskere og institutter som er med i evalueringen. Disse problemene kan kun løses pragmatisk ved at *evalueringen dekker hovedtyngden av, men ikke all forskning i Norge innenfor emneavgrensningen*, og at *evalueringen ikke dekker all forskningsaktivitet ved de fem instituttene, men den hovedtyngden som ligger innenfor emneavgrensningen*. Problemene er:

- Det foregår lingvistisk forskning i Norge både i og utenfor de fire universitetene, og både i og utenfor de fem instituttene som er valgt ut til evalueringen.
- To av de fem instituttene har en del forskning som ligger på grensen av eller utenfor evalueringens emneavgrensning.

¹ ‘Lingvistikk’ og ‘språkvitenskap’ brukes synonymt i denne rapporten.

- Noen steder er smale fremmedspråk lagt innenfor det lingvistiske instituttet, andre steder ikke. Det samme gjelder norsk som annetspråk.
- Enkelte forskere som er ansatt i vitenskapelige stillinger innenfor evalueringens fagavgrensning har av ulike grunner ikke vært aktive forskere i den siste femårsperioden.

Mye av det nødvendige avgrensingsarbeidet i forhold til disse problemene er gjort allerede i mandatet og i kontakten mellom Norges forskningsråd og instituttene før evalueringens utvalg begynte sitt arbeid. Dette gjelder valget av de fem instituttene. Det gjelder også kontakten med instituttene om hvilke forskere som skulle representere instituttets forskning innenfor evalueringens fagavgrensning.

I arbeidet har utvalget konstatert hvor viktig et *institutt* er som enhet i forbindelse med bl.a. innhenting av datagrunnlaget, miljøbesøket og utvalgets vurdering av forskningens organisering og rammebetingelser. Selv om det ikke er instituttene i seg selv som evalueres, men forskningen ved dem, har de vært viktige å holde seg til under evalueringen.

Derimot har det vært vanskelig å danne seg et godt grunnlag for å vurdere den lingvistiske forskningen i Norge *utenfor de fem instituttene*, fordi utvalget her ikke har hatt hjelp av rapporterende enheter og møter med dem. Det har også vært vanskelig å vurdere eksterne samarbeidsforhold mellom de fem instituttene og annen lingvistisk forskning i Norge. Utvalget har her og der forsøkt å imøtekomme generelt ønsket om ”å kommentere det faglige skjæringspunktet mellom språkinstituttene og lingvistikk instituttene, og om det er faglig kontakt i form av forskningssamarbeid eller faglige møteplasser ellers”. Men det har ikke vært mulig å gå i dybden av dette spørsmålet. Derfor vil utvalget her nevne at det pågår betydelig lingvistisk forskning, til dels med internasjonalt kjente navn, ved enkelte andre universitetsinstitutter enn de som er med her. Særlig ved de universitetene hvor fagmiljøene for lingvistikk er små, har samarbeidsrelasjoner stor betydning for de instituttene som er med i denne evalueringen.

1.4 Instituttene

Tre av instituttene i evalueringen er relativt små. Ved det ene av disse, i Bergen, er lingvistikk en seksjon innenfor et institutt. Felles for de tre minste instituttene er at de har et studietilbud og en forskningsprofil som i stor grad samsvarer med evalueringens faglige avgrensning:

- *Institutt for lingvistikk* ved Universitetet i **Tromsø** har fire vitenskapelige ansatte, hvorav tre er med i evalueringen, mens en er i permisjon. Dette instituttet het inntil 1997 ’Lingvistikkseksjonen’ og var en del av det store ’Institutt for språk og litteratur’, som nå heter ’Det humanistiske fakultet’.
- *Lingvistisk institutt (LI)* ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i **Trondheim** har seks vitenskapelig ansatte, og samtlige er med i evalueringen.

- *Seksjon for lingvistiske fag* ved Institutt for lingvistikk og litteraturvitenskap ved Universitetet i **Bergen** har sju vitenskapelige ansatte, hvorav fire er med i evalueringen, mens en er i permisjon på grunn av verv som rektor, en er ansatt etter evalueringsperioden og en ikke utfører forskning. Seksjonen het 'Institutt for fonetikk og lingvistikk' inntil sammenslåingen med litteraturvitenskap i 1995.

De to andre instituttene er større. Det ene av dem har et studietilbud og en forskningsprofil som er spesialisert i forhold til evalueringens fagavgrensning:

- *Institutt for anvendt språkvitenskap (IFAS)* ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i **Trondheim** har et fagpersonale på femten fast ansatte, hvorav sju er med i evalueringen. Det øvrige fagpersonalet har i hovedsak ansvar for norskundervisningen for utenlandsstudenter ved NTNU.

Det største av instituttene har et studietilbud og en forskningsprofil som dekker evalueringens fagavgrensning, men med spesialiseringer og tverrfaglige felt i tillegg:

- *Institutt for lingvistiske fag* ved Universitetet i **Oslo** er et relativt stort institutt etter sammenslåing av flere institutter og enheter på 1980-tallet. Blant disse utgjør det som tidligere het 'Fonetisk institutt', 'Avdeling for lingvistikk' og 'Avdeling for anvendt lingvistikk' kjernen i instituttets nåværende lingvistiske fagmiljø. Instituttet har også forskning og studietilbud i Språk, logikk og informasjon og ansvar for bl.a. tolkeutdanning og norskundervisning for utenlandsstudenter. Dette er aktiviteter som helt eller delvis ligger utenfor evalueringens fagavgrensning. Instituttet har et fagpersonale på 43 personer i faste stillinger, hvorav atten er forskere som er med i evalueringen.

1.5 Forskerne i utvalget

Tabell 1 gir en oversikt pr. institutt over de 38 forskerne som er med i evalueringen. Opplysningene i tabellen er i hovedsak basert på innsendt bakgrunnsinformasjon fra instituttene om "ansatte (pt) i vitenskapelige stillinger (fordelt på stillingskategorier, alder, kjønn og fagfelt)". Disse opplysningene er sammenlignet og supplert med NIFUs forskerpersonalregister.

Kriteriene for utvalget på 38 forskere er at de for tiden er fast ansatt og utfører forskning innenfor evalueringens fagavgrensning. *Institutt for anvendt språkvitenskap* i Trondheim og *Institutt for lingvistiske fag* i Oslo har en del vitenskapelige ansatte som ikke er med i evalueringen, fordi de forsker utenfor evalueringens fagavgrensning. Lister over samtlige ansatte ved de to institusjonene finnes på følgende nettsteder:

<http://www.hf.uio.no/ilf/om/ansatte/>

<http://www.hf.ntnu.no/anv/anstlf.htm>

Tabell 1. Oversikt over forskerne i evalueringen.

Navn	Født*	Senest ansatt*	Kjønn	Stilling	Fagfelt
Tromsø					
Holmberg, Anders	1951	1995	M	Professor	Lingvistikk
Lorentz, Ove	1944	<1981	M	Førsteaman.	Fonologi
Taraldsen, Knut Tarald	1948	<1981	M	Professor	Lingvistikk
Trondheim/LI					
Amidu, Assibi Apatewon	1948	1993	M	Førsteaman	Swahili
Van Dommelen, Wim	1949	1993	M	Professor	Fonetikk
Foldvik, Arne Kjell	1934	<1981	M	Førsteaman	Fonetikk
Fretheim, Thorstein	1942	<1981	M	Professor	Lingvistikk
Hellan, Lars	1945	<1981	M	Professor	Lingvistikk
Nordgård, Torbjørn	1959	1995	M	Professor	Datalingvistikk
Trondheim/IFAS					
Andenæs, Ellen	1951	<1981	K	Førsteaman	Muntlig komm., språk og kjønn
Bostad, Finn	1941	1997	M	Førsteaman	Multimedia, språk og data
Evensen, Lars	1950	1989	M	Professor	Skrivepedagogikk
Feilberg, Julie	1951	1991	K	Førsteaman	Barnespråk, profesjonell komm.
Halse, Marte Engdal	?	?	K	Førsteaman	Skriveforskning, diskursanalyse
Husby, Olaf	1951	1989	M	Amanuensis	Fonetikk, norsk som 2. språk
Vatn, Gunhild Åm	1953	1997	K	Førsteaman.	Skriftlig komm. i org.
Bergen					
Andersen, Øivin	1951	1991	M	Førsteaman	Fagspråk, terminologi
Dyvik, Helge J. Jakhelln	1947	<1981	M	Professor	Syntaks, semantikk, datalingv.
Hestvik, Arild	1960	1997	M	Professor	Psykolingvistikk
De Smedt, Koenraad	1954	1995	M	Professor	Datalingvistikk
Oslo					
Behrens, Bergljot	1949	1997	K	Førsteaman	Anv. lingvistikk
Endresen, Rolf Theil	1946	<1981	M	Professor	Afrikanske språk
Golden, Anne	1950	1991	K	Førsteaman	Norsk som andrespråk
Hovdhaugen, Even	1941	<1981	M	Professor	Lingvistikk
Hvenekilde, Anne	1940	1987	K	Professor	Norsk som andrespråk
Johannessen, Janne Bondi	1960	1997	K	Professor	Tekstlaboratoriet
Kristoffersen, Kristian Emil	1961	1997	M	Professor	Lingvistikk
Langholm, Tore	1957	1997	M	Professor	Språk, logikk og informasjon
Lanza, Elizabeth	1951	1995	K	Førsteaman	Anv. lingvistikk
Lindeman, Fredrik Otto	1936	<1981	M	Professor	Indoeur. språk
Lødrup, Helge	1952	1992	M	Professor	Lingvistikk
Lønning, Jan Tore	1956	1991	M	Professor	Språk, logikk og informasjon
Moen, Inger	1940	1981	K	Professor	Anv. lingvistikk
Ryen, Else	1944	1991	K	Førsteaman	Norsk som andrespråk
Simonsen, Hanne Gram	1946	1992	K	Førsteaman	Lingvistikk
Sveen, Andreas	1958	1995	M	Førsteaman	Lingvistikk
Uri, Helene	1964	1999	K	Førsteaman	Norsk som andrespråk
Yri, Kjell Magne	1943	1997	M	Førsteaman	Lingvistikk

* Tall fra NIFUs forskerpersonalregister, som oppdateres 2. hvert år og her er fulgt tilbake til 1981. Enkelte kan ha vært ansatt i midlertidige stillinger før angitt år.

I samråd med instituttene var to forskere med forskerstillinger innenfor evalueringens fagavgrensning i utgangspunktet holdt utenfor evalueringen: Ved *Seksjon for lingvistikk* i Bergen har professor Kirsti Koch Christensen i evalueringsperioden vært prorektor og er nå rektor for Universitetet i Bergen. Ved *Institutt for lingvistikk* i Tromsø har førsteamanuensis Toril Fiva hatt permisjon i evalueringsperioden uten tilsatt vikar.

Etter at evalueringen kom i gang skjedde endringer i utvalget av forskere. Da *Seksjon for lingvistiske fag* i Bergen sendte over bakgrunnsinformasjon før sommeren, kom det fram at en av de vitenskapelig ansatte ikke hadde rapportert til evalueringen, og under miljøbesøket ble vi kjent med at vedkommende på lang tid heller ikke hadde utført forskning innenfor evalueringens fagavgrensning. Utvalget har etter møtet med de øvrige ansatte og dekanus valgt å holde vedkommende utenfor evalueringen av seksjonens forskning.

Like før miljøbesøket i august, etter at evalueringen var i gang, meldte IFAS i Trondheim at de ønsket ytterligere to forskere representert i evalueringen. Dette ble tatt til følge.

I høst har evalueringsutvalget mottatt den beklagelige melding at professor Anne Hvenekilde ved Institutt for lingvistiske fag i Oslo er gått bort. Professor Hvenekilde hadde selv ønsket å være med i evalueringen og leverte før sommeren informasjon til den, til tross for sykdommen. Hennes innsats er med i evalueringen.

1.6 Definisjoner

I samsvar med evalueringens formål er det behov for nærmere definisjoner av instituttene, forskningen og forskerne. Instituttene er i seg selv ikke under evaluering, det er derimot den lingvistiske forskningen ved dem. Den enkelte forsker er ikke under evaluering.

Med **instituttene** menes i denne evalueringen de fem enhetene og deres personale og studenter, økonomi og organisasjon, utstyr og laboratorier, forskning og undervisning og andre aktiviteter. Forskningen står i fokus for evalueringen, mens de øvrige forhold utgjør rammebetingelser for forskningen som instituttene har større eller mindre innflytelse over selv ved beslutninger og prioriteringer. Fire av de fem enhetene i evalueringen har navn av institutt, mens lingvistikk ved Universitetet i Bergen er en seksjon innenfor et institutt. Det er denne *seksjonen* vi sikter til i datagrunnlag og vurderinger, selv om vi gjennomgående bruker fellesbetegnelsen 'institutt'.

Med **forskningen** menes de fem instituttene forskningsaktivitet *innenfor evalueringens faglige avgrensning*, herunder de personene som for tiden er ansatt i faste og midlertidige stillinger som medførte eller medfører forpliktelse til å delta i denne forskningsaktiviteten. Kjernen og ledelsen i forskningen vil være de fast vitenskapelig ansatte og deres forskningsprosjekter. Doktorgrads- og post doc-stipendiater og andre forskere i midlertidig stilling er også sentrale. Dessuten kan undervisningspersonalet og studenter til høyere grad regnes til forskningen. Endelig kan gjesteforskere, utenlandsopphold, eksternt prosjekt-samarbeid, arrangement av og deltakelse på konferanser og forskerutdanningskurs m.v. regnes som del av forskningen.

De 38 fast vitenskapelig ansatte som er med i evalueringen omtales heretter som **forskerne**. Definisjonen er dermed snevrere enn den er for **forskningen**. Som eksempel regnes stipendiater til forskningen, men ikke til forskerne. **Forskerne** er individuelt sett ikke under evaluering.

For å tydeliggjøre skillet mellom instituttene og forskningen, brukes heretter følgende navn på de fagmiljøene som driver forskning innen evalueringens fagavgrensning:

- **Tromsø** er navnet på fagmiljøet ved *Institutt for lingvistikk* ved Universitetet i Tromsø.
- **Trondheim/LI** er navnet på fagmiljøet ved *Lingvistisk institutt* ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim.
- **Trondheim/IFAS** er navnet på fagmiljøet ved *Institutt for anvendt språkvitenskap* ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim.
- **Bergen** er navnet på fagmiljøet ved *Seksjon for lingvistiske fag* ved Institutt for lingvistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Bergen.
- **Oslo** er navnet på fagmiljøet ved *Institutt for lingvistiske fag* ved Universitetet i Oslo.

2 Utvalgets arbeid og vurderingsgrunnlag

2.1 Mandatet

I mandatet står at ”Utvalget skal gi en samlet vurdering av faget og fagmiljøet på grunnlag av følgende elementer:

- vurdering av faglig produksjon (fem år for utvalgte arbeider og 10 år for publikasjonslister)
- egenvurdering
- miljøbesøk
- skriftlig dokumentasjon fra instituttets/avdelings virksomhet (fem år).”

Mandatet gir utfyllende opplysninger om vurderingsgrunnlaget som vi refererer nedenfor. I mandatet står også at utvalget står fritt til å innhente annen informasjon eller dokumentasjon. I de få tilfellene dette er gjort, blir det nevnt særskilt i evalueringsrapporten.

2.2 Vurdering av faglig produksjon

Vurderingen av den faglige produksjonen er gjort ut fra en helhetsvurdering der det er tatt i bruk flere informasjonskilder. De fleste av disse var tilgjengelige for utvalget før sommeren. Arbeidet med vurdering av faglig produksjon har pågått i hele evalueringsperioden og bygget på følgende fire informasjonskilder, hvorav de to første og viktigste er spesifikt nevnt i mandatet:

- Forskerne ble bedt om å velge ut og sende inn **tre faglige arbeider hver** som er publisert 1996-2000. Faglig arbeid ble definert som artikler og andre bidrag i vitenskapelige tidsskrifter, antologier, avhandlinger og monografier. De faglige arbeidene ble fordelt mellom utvalgets medlemmer ut fra ekspertise. Noen av dem ble vurdert av mer enn ett medlem. Utvalget fulgte mandatets anvisning om å vurdere disse publikasjonene opp mot internasjonal standard, og fant i den forbindelse fram til felles kriterier for vektlegging av publikasjonens faglige substans og betydning (tyngde), samt publiseringskanal (synlighet).
- Forskerne ble bedt om å sende inn **publikasjonslister for siste ti år** (1991-2000). Denne informasjonen ble vurdert kvalitativt med hensyn til forskningsprofil og publiseringsprofil. Publikasjonslistene ble dessuten lagt til grunn for en kvantitativ oversikt satt opp i tabell i denne rapporten, hvor det blant annet er skilt mellom publikasjoner på engelsk og andre fremmedspråk på den ene siden og på norsk eller nordisk på den andre. I den forbindelse ble datagrunnlaget kontrollert mot bibliografier og til dels supplert med uteglemte publikasjoner.

- Det ble gjort en nærmere analyse av **tidsskriftsartiklene** med henblikk på tidsskriftene de var publisert i. I den forbindelse ble data fra publikasjonslistene supplert med data fra en egen base ved NIFU hvor alle norske artikler fra perioden er med som er indeksert ved Institute for Scientific Information (ISI) i USA. Også resultatet av dette er med i rapportens tabeller.
- Direkte i *Arts & Humanities Citation Index* ble det gjort en opptelling av antall siteringer mottatt pr. forsker. Formålet ved dette var å supplere helhetsbildet av publikasjonenes betydning og internasjonale synlighet. Fordi metoden her er usikker og kun gir grove indikasjoner, er ikke resultatene publisert i rapporten, og de er heller ikke tillagt stor vekt av utvalget.

De fire punktene er her nevnt i en rekkefølge av avtakende viktighet for vurderingsgrunnlaget. Vurderingen av de innsendte arbeidene har vært viktigst, dernest publikasjonslistene og den oversikten tabellframstillingene gir. Utvalget har forsøkt å få et godt innblikk i forskningen ved instituttene ved å se nærmere på den enkelte forskers bidrag og deretter danne seg et helhetsbilde av fagmiljøenes samlede virksomhet. Denne induktive prosessen har foregått i fellesskap innen utvalget.

2.3 Egenvurdering

Før sommeren mottok utvalget fra hvert institutt en egenvurdering på grunnlag av **en beskrivelse av formål og innhold** (vedlegg 2) som ble utarbeidet i samråd med evalueringsutvalget og sendt dem av Norges forskningsråd. Der ble det pekt på at egenvurderingen skulle være en kritisk gjennomgang av virksomheten. Instituttene skulle få fram både sterke og svake sider ved forskningsaktiviteten og de forholdene som påvirker den. Det ble gitt momentlister med forslag til hva instituttene kunne kommentere, både når det gjaldt selve forskningen og rammebetingelsene ved instituttene. Videre ble det sagt at egenvurderingen skulle skrives i samarbeid av fagmiljøet ved instituttet eller enheten og ikke være på mer enn ti sider.

For evalueringsutvalget har egenvurderingene på flere måter tjent som en viktig del av evalueringsgrunnlaget. For det første var de svært nyttige som en samlet introduksjon til fagmiljøene, deres forskning og hvilke muligheter og utfordringer de er opptatt av. For det andre var egenvurderingene til god hjelp som utgangspunkt for de samtalene som fant sted under miljøbesøkene. For det tredje har egenvurderingene gitt mulighet til å komme med kommentarer eller anbefalinger på områder instituttene selv utpeker som strategisk viktige. Utvalget har også kunnet kommentere mangler i egenvurderingene der de har forekommet.

Egenvurderingene ble som regel utarbeidet av institutt- eller seksjonslederne med innspill fra de øvrige evaluerte forskerne. Stipendiatene ble ikke tatt med i prosessen, noe fagmiljøene heller ikke var bedt om, men i ettertid mener utvalget at dette kunne skjedd.

Utvalget mener også at man kunne trenge nøyere instruksjoner til instituttene om hvordan prosessen skal skje.

2.4 Miljøbesøk

I løpet av siste uke i august (uke 35) besøkte evalueringsutvalget de fem instituttene med en dags opphold ved hvert av de fire universitetene. Evalueringsutvalget møtte de fleste av forskerne – enkelte var fraværende grunnet utenlandsopphold eller annet – dessuten stipendiater, instituttstyrere og dekaner. Forskere og stipendiater ble møtt i ulike gruppesamtaler ved hvert lærested, og i Oslo møtte utvalget forskerne i flere mindre gruppesamtaler. Fra hver samtale laget utvalgets sekretær referater som utelukkende har vært lest internt i evalueringsutvalget.

Evalueringsutvalget erfarte miljøbesøkene som svært varierende med hensyn til hvor godt forberedt de var ved instituttene, men i samtlige tilfeller ga de god mulighet til å bli bedre kjent med fagmiljøene og deres synspunkter på forskningen. Fagmiljøene bidro også til å avklare spørsmål eller forhold som det var usikkerhet om fra evalueringsutvalgets side. Utvalget fikk dessuten en mer konkret inntrykk av instituttenes rammebetingelser for forskning.

2.5 Bakgrunnsinformasjon

Som skriftlig dokumentasjon av virksomheten ble fagmiljøene før sommeren bedt om å sende inn årsrapporter og strateginotater for 1996-2001, dessuten følgende opplysninger, dersom dette ikke var med i de nevnte dokumentene:

- enhetens budsjett, fordelt på lønns- og driftskostnader, eksterne og interne inntekter
- ansatte (pt) i vitenskapelige stillinger (fordelt på stillingskategorier, alder, kjønn og fagfelt)
- forskernes deltakelse med innlegg på internasjonale konferanser de siste fem år
- doktorgradsstipendiater (antall, fordelt på kjønn, fagfelt)
- doktorgradsavhandlingenes tittel, prosjektsammendrag og navn på veileder
- uteksaminerte hovedfagsstudenter og doktorgradskandidater de siste fem år, med veileder
- antall studenter ved enheten, fordelt på nivå
- studieplaner

På grunnlag av disse opplysningene utarbeidet utvalgets sekretær et arbeidsnotat som evalueringsutvalget og instituttene fikk oversendt før miljøbesøkene. Tanken var at instituttene kunne fylle inn manglende opplysninger og rette opp eventuelle feil. Dette ble gjort i perioden etter miljøbesøkene, og det ble framstilt en mer fullstendig bakgrunnsinformasjon, hvorav større deler er redigert inn i denne evalueringsrapporten. Utover denne

bakgrunnsinformasjonen har utvalgets medlemmer mottatt innsendt informasjon om doktorgradsprosjektene, kopier av andre sentrale dokumenter som ble sendt inn, samt utskrifter av informasjon fra instituttenes nettsider.

I enkelte tilfeller har opplysningene fra fagmiljøene hele tiden vært ufullstendige. Inntil det siste har evalueringen mottatt supplerende opplysninger fra enkeltforskere. Fristen for bakgrunnsinformasjon som var satt av Norges forskningsråd før sommeren viste seg vanskelig å overholde for de fleste. Hertil kommer at en del opplysninger nødvendigvis er usammenlignbare, fordi interne rapporteringsrutiner og tallbehandling varierer mellom universitetene. En evaluering som denne må i hovedsak bygge på slike interne rutiner for dokumentasjon. Vanskelig tilgjengelig datagrunnlag synes å være et uunngåelig problem når universitetsinstitutter rapporterer til en evaluering.

På grunn av usikkerheten som hefter ved bakgrunnsinformasjonen, har utvalget valgt å behandle den særskilt i kapittel 4. Der foretas en kritisk drøfting av hvilke konklusjoner som kan trekkes fra slike informasjonskilder. En slik drøfting foretas også i kapittel 5 med kvantitative indikatorer for publiseringen. De kvalitative vurderingene i de følgende kapitlene bygger på disse drøftingene som en avgrenset del av hele det vurderingsgrunnlaget som er omtalt her i kapittel 2.

2.6 Kommentarer til rapportutkastet

I begynnelsen av desember 2001 fikk fagmiljøene tilsendt et utkast til evalueringsrapporten. Med en måneds frist ble de bedt om å kommentere rapporten med særlig tanke på å oppklare feil og misforståelser. Utvalget mottok kommentarer fra alle fagmiljøer utenom Tromsø, som på forespørsel fra Norges Forskningsråd bekreftet at man ikke hadde kommentarer til rapporten i denne fasen.

Kommentarene fra de øvrige fire fagmiljøene ga et nødvendig og svært verdifullt grunnlag for at utvalget kunne rette opp feil og misforståelser, og i enkelte tilfeller endre vektleggingen av vurderingene.

3 Generelle rammebetingelser

3.1 Magre år for universitetene inntil 1990-årene

De humanistiske fagmiljøene i Norge var relativt små inntil en sterk økning i studietilbøyelighet og studenttall kom i 1960-årene, da mye av grunnlaget for fagmiljøenes nåværende størrelse ble lagt i forbindelse med en betydelig ekspansjon i universitets- og høyskolesystemet. Men tidlig på 1970-tallet opphørte ekspansjonen på universitetsnivå, og det gikk tjue år før fagmiljøene fikk vesentlig mulighet til å rekruttere unge forskere. I mellomtiden økte studenttallet mest i høyskolesystemet *utenfor* universitetene, som myndighetene satset mye på å bygge ut i perioden, og hvor det ble rekruttert nytt undervisningspersonale. Dette personalet har etter reformer på 1990-tallet fått plikt og rett til å forske i likhet med sine kolleger ved universitetene. Men universitetene har fortsatt hovedtyngden av humanistisk forskning i Norge.

De ”magre” tjue årene for universitetene ble i noen grad motvirket av økte bevilgninger til prosjekter innenfor humanistisk forskning fra det daværende Norges allmennvitenskapelige forskningsråd, som nå er en del av Norges forskningsråd. Rammebetingelsene var heller ikke helt like for de fire universitetene. Inntil 1968 hadde Norge to universiteter, i Oslo og Bergen. Da ble Universitetet i Tromsø vedtatt opprettet, og en ny generasjon forskere bygget opp fagmiljøene der i 1970- og 80-årene. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim ble formelt opprettet i 1996, men på grunnlag av vel-etablerte fagtradisjoner ved bl.a. Norges Tekniske Høyskole og Den allmennvitenskapelige høgskolen, tidligere Norges Lærerhøgskole. Begge fagtradisjoner gir NTNU, som er Norges neststørste universitet, sin særlige profil.

3.2 Ny ”studenteksplosjon” i første halvdel av 1990-årene

I første halvdel av 1990-tallet nådde studenttallet overalt i Norge nye og uforutsette rekordhøyder. Denne gangen var det ikke store ungdomskull, men lavkonjunktur, økt arbeidsledighet og derav økt studietilbøyelighet som var forklaringen. Regjeringen valgte å sette av meget store beløp til arbeidsmarkedstiltak på statsbudsjettet. Av disse ble en meget stor del avsatt til økt studiekapasitet ved universitetene og høyskolene. Veksten kom altså med midler som myndighetene betraktet som ”ekstraordinære”. Den ble da også midlertidig, med tildels påfølgende nedskjæringer.

Ved den sterke veksten i studenttallet opprettholdt myndighetene adgangsbegrensningen til ”dyre” studier, slik at det især var humaniora og samfunnsvitenskap som fikk de mange nye studentene. Det var også disse fagområdene som opplevde et dramatisk fall i studenttall etter midten av 1990-årene, noe som førte til mye diskusjon i fagmiljøene om hvordan studiene kunne moderniseres og gjøres mer attraktive. De viktigste årsakene til den store

nedgangen i studenttall var imidlertid en ny generell høykonjunktur i kombinasjon med at arbeidsmarkedet spesielt for humanister fortsatte å være vanskelig å komme inn på for studentene, fordi behovet for nyansatte i høy grad var oppfylt av de mange som tok utdanningen på begynnelsen av 1990-tallet. Derfor ble det få nye søkere til studiene.

Sterkt svingende studenttall gir skiftende vilkår for forskningen. Verken den ene eller den andre ytterligheten er gunstig. Miljøbesøkene ga inntrykk av at de fem instituttene har erfart nedgang i studenttall i evalueringsperioden, især på lavere nivå og i forbindelse med undervisningen til *forprøver* og til *forberedende eksamen* for samtlige språkstudenter ved sitt fakultet. Men i *tabell 2* (avsnitt 4.1 nedenfor) er det vanskelig å spore klar nedgang i studenttall. Tallene her er imidlertid usikre og vanskelige å sammenligne (se avsnitt 4.2).

3.3 Doktorgradsstipend og fornyelse av forskerpersonalet

Da bevilgningene til universitetene økte ved begynnelsen av 1990-årene, økte også i noen grad fagmiljøenes mulighet for å rekruttere nye forskere. Litt før var det kommet en doktorgradsreform med spesifikke doktorgrader for hvert fagområde. Humaniora fikk den nye graden *dr.art.*, som ble knyttet til en organisert *forskerutdanning*. Samtidig ble det stilt formelt krav om doktorgrad for å få fast vitenskapelig stilling ved universitetene. Tidligere var ikke doktorgrad et formelt krav til ansettelse. De som før avla den tradisjonelle graden *dr. philos.* gjorde det normalt senere i forskerkarrieren og uten tilknytning til organisert forskerutdanning. Doktorgradsreformen førte til markant økning i antall doktorgrader i humaniora. Generelt for alle fagområder ble det avlagt flere doktorgrader i Norge i løpet av 1990-årene enn det samlede antall tidligere i historien, dvs. tilbake til 1813.

Samtidig med reformen ble det økt satsing på *doktorgradsstipend*, som dekker lønn i tre år, og som i humaniora normalt finansieres av det enkelte universitet eller av Norges forskningsråd. I begge tilfeller skjer det etter generell utlysning og konkurranse mellom søkerne, hvor bl.a. prosjektbeskrivelsen og (særlig ved universitetene) det framtidige behovet for den aktuelle kompetansen eller (særlig Forskningsrådet) tilknytningen til visse nasjonale satsingsområder eller behov blir vurdert. Denne satsingen på doktorgradsstipend ble gjort i sammenheng med analyser av rekrutterings- og erstatningsbehovet blant det vitenskapelige personalet i årene framover. Et begrenset antall *post doc*-stipend utlyses med samme formål.

Tidligere var det midlertidige stillinger for forskere ved institusjonene, bl.a. stillinger som vitenskapelige assistenter. Stipendiatstillingene har erstattet disse, og gir institusjonene større forpliktelse til å støtte unge forskere i fullføringen av egne prosjekter. Det økende antall stipendiater har gjort det mulig å øke bredden i forskningen og vitalisere fagmiljøene i betydelig grad. Deler av selve forskerutdanningen organiseres på tvers av instituttgrenser ved fakultetene, og andre deler av den i nasjonalt og nordisk samarbeid. Dette gjelder også veiledning av doktorgradsprosjekter. Aktivitetene omkring forskerutdanningen er i seg selv nettverkskapende. Men verken institusjonene eller stipendiatene er garantert kontinuitet i forskningsaktiviteten etter at stipendperioden er ferdig. Det er som regel sterk konkurranse

om relativt få stillinger når de blir ledige eller nyetableres. På den annen side kan især små fagmiljøer ha problemer med å skaffe stipendiater eller søkere til faste stillinger på spesielle kompetanseområder.

3.4 Den nære framtid

Den økonomiske veksten ved universitetene på begynnelsen av 1990-årene var som nevnt midlertidig. Især i årsrapportene fra Institutt for lingvistiske fag i Oslo er nedskjæringer og forventet reduksjon i det vitenskapelige personalet et gjennomgangstema de seneste årene. For universitetenes beviligende myndigheter og universitetene selv er studenttall en viktig faktor ved fagdimensjoneringen. De i øyeblikket lave studenttallene i humaniora vil antakelig øke igjen i løpet av få år – fødselstallene i 1980-årene og en forestående aldersavgang særlig på arbeidsmarkedet i skolesektoren tilsier dette. Men det er vanskelig å forutsi hvilke typer humanistiske studier som særlig vil få oppslutning fra neste bølge av nye studenter. I forrige bølge var det svært mange som foretrakk fagstudier uten direkte arbeidsmarkedsrelevans.

Ut fra nåværende studenttall og utdanningspolitikk vil de fem lingvistiske fagmiljøene neppe kunne ekspandere særlig de nærmeste årene, i alle fall ikke gjennom ordinære budsjettmidler. I utgangspunktet må man derfor regne de nåværende lingvistiske fagmiljøene som konsolidert. Det blir relativt liten aldersavgang de nærmeste 10-15 årene (se avsnitt 4.3 nedenfor). Ekspansjons- og fornyelsesmuligheter kan ligge i nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekter om forskning. Tendensen er at store tverrfaglige prosjekter med samfunnsrelevans og kommersielt potensiale prioriteres, og at den eksterne finansieringen i universitetsforskningen øker. En annen tendens er at visse fagmiljøer eller forskergrupper som kan vise til særlig gode resultater, blir "frikjøpt" fra undervisning og får vide rammer til å forske ("Centres of excellence"). Begge tendenser stimulerer endring av fagprofiler og samarbeidsnettverk ved universitetene, noe man har sett som ønskelig ut fra forskningspolitiske målsettinger om økt kvalitet, samfunnsrelevans og internasjonalisering. I dette bildet kan det være verdt å vie oppmerksomhet til små disipliner og forsknings-tradisjoner som har vanskelig for å bli videreført gjennom generasjonsskifter.

4 Instituttene ressurser og rammebetingelser

4.1 Hovedtall for instituttene

Institusjonene ble bedt om å sende inn årsrapporter og strateginotater for 1996-2001, herunder bl.a. følgende opplysninger, dersom dette ikke var med i de nevnte dokumentene:

- enhetens budsjett, fordelt på lønns- og driftskostnader, eksterne og interne inntekter
- ansatte (pt) i vitenskapelige stillinger (fordelt på stillingskategorier, alder, kjønn og fagfelt)
- doktorgradsstipendiater (antall, fordelt på kjønn, fagfelt)
- uteksaminerte hovedfagsstudenter og doktorgradskandidater de siste fem år
- antall studenter ved enheten, fordelt på nivå
- studieplaner

Som nevnt i avsnitt 2.5, har det ikke vært enkelt å skaffe fullstendige og ikke minst sammenlignbare opplysninger, selv om instituttene i de fleste tilfellene har arbeidet mye med å skaffe informasjon til evalueringen. *Tabell 2* gir derfor bare begrensede indikasjoner på rammebetingelsene for forskningen. Utvalget har supplert denne informasjonen med kvalitative vurderinger på grunnlag av egenvurderingene og miljøbesøkene.

Tabell 2. Institusjonene. Hovedtall for år 2000 (tall for år 1996 i parentes).

Institusjon:	IL-Tromsø	LI-Trh	IFAS-Trh	SL-Bergen	ILF-Oslo
Forskere i evalueringen	3	6	7	4	18
Dr.gradsprosjekter i eval.	5	13	10	4	8
Ordinære midler (mill.kr.)	2,4	4,1 (3,2)	5,2 (4,8)	4,7 (4,8)	21,9 (15,8)
Eksterne midler (mill.kr.)	1,2	1,8 (1,8)	1,4 (0,4)	0,8 (-)	3,8 (-)
Fagpersonale, faste still.	4 (4)	6 (5)	15 (8,5)	6 (6)	43 (40)
Stipendiater	5 (5)	5 (2)	3 (2)	6 (5)	7 (11)
Andre midlertidige	1 (0)	0 (4)	0 (4)	2	1 (3)
Doktorgrader f.o.m. 1996	3	3	5	5	10
Hovedf.kand. f.o.m. 1996	3	11	14	7	31
M.Phil.-kand. f.o.m. 1996	14	10	-	-	-
Studenter til forprøver	204	183 (840)	-	871 (585)	681 (952)
Studenter til lavere grad	11	42 (65)	32	69 (65)	11 (15)
Master-studenter	11	12 (0)	-	-	-
Hovedfagsstudenter	6	3 (10)	16 (20)	10 (13)	5 (6)

4.2 Kommentarer til hovedtallene

Utvalget finner det vanskelig å foreta en tallfestet vurdering av forskningsinnsats, doktorgradshyppighet og studenttall ved instituttene i lys av den informasjonen som er kommet

inn om tilgjengelige ressurser og øvrige rammebetingelser. Vi kommenterer derfor *tabell 2* ved å trekke inn våre øvrige informasjonskilder:

Første seksjon av tabellen, de to øverste linjene, viser *antall forskere og doktorgrads-prosjekter* i evalueringen. Disse antallene er vanskelig å sammenligne med budsjettallene i neste seksjon, fordi disse snarere er avhengige av det samlede antall ansatte i tredje seksjon av tabellen. Det er altså ikke enkelt å vurdere eller sammenligne forskningsinnsatsen i lys av *økonomiske ressurser*. Utvalget har derfor stort sett vurdert forskningsinnsatsen i forhold til *personalressurser* (forskere i evalueringen). Utvalget har også vurdert *fagmiljøenes størrelse* i forhold til de oppgavene de tar på seg eller er pålagt i forskning og undervisning. Dessuten er muligheten for eller nødvendigheten av internt eller eksternt *samarbeid* vurdert ut fra størrelsesforhold. *Alle disse aspektene ved størrelsesforhold inngår i utvalgets kvalitative vurderinger fra kapittel 6 og utover.*

Det er også vanskelig å vurdere *eksterne* budsjettmidler i forhold til de ordinære. Utvalget skulle gjerne hatt en indikator på fagmiljøenes evne til å skaffe eksterne forskningsmidler gjennom prosjekt- og programtilknytning. Men i de eksterne midlene inngår også finansiering av midlertidige stillinger (doktorgrad og post doc) og undervisningsprogrammer (Mastergrad). Fordelingen mellom slike inntektskilder varierer mellom instituttene, men de synes overalt å være hovedkilden til eksterne midler, mens forskningsprosjekter ikke er det. *Som et hovedinntrykk konstaterer utvalget at forskningen blant de fast ansatte ved de fem instituttene i hovedsak er basert på ordinære lønnsmidler – også i de tilfellene og ved de instituttene som satser spesielt på oppdrags- og samarbeidsprosjekter.*

Stipendiatene har også ulik tilknytningsform til instituttene. Noen er ansatt (midlertidig), andre er tilknyttet på prosjekt med finansiering andre steder. Alle er ikke nødvendigvis med i antallet doktorgradsprosjekter i evalueringen, fordi dette antallet er avhengig av evalueringens fagavgrensning. På den annen side kan antallet prosjekter der være høyere enn antallet ansatte stipendiater, fordi stipendiater med tilhold utenfor instituttet kan komme med. Det ser også ut til at internasjonale Master-studier har positiv innvirkning på antallet stipendiater ved de to instituttene som har et slikt undervisningsprogram. *Utvalget finner det vanskelig å bruke antall stipendiater som indikator for å sammenligne forskningsaktivitet og fagmiljøenes attraktivitet. Utvalget har i stedet lagt vekt på en kvalitativ vurdering av de aktuelle doktorgradsprosjektene. I forbindelse med dette har utvalget vurdert om instituttene har rekruttering på sentrale lingvistiske fagfelt, og vil i enkelte tilfeller og i hovedkonklusjonene uttrykke bekymring for dette.*

Antall kandidater til doktorgrad og høyere grad de fem siste årene er også vanskelig å sammenligne, dels fordi instituttene har ulike utdanningstilbud her, dels på grunn av forskjellen på instituttstørrelse og størrelsen på den forskningen som hører innenfor evalueringen. *Utvalget erfarer imidlertid både fra egenvurderinger og miljøbesøk at studenter på doktorgrads- og høyere nivå, inklusive Master-studenter på kvoteordning, betyr svært mye for forskningsmiljøenes vitalitet og faglige bredde. Det er viktig at antall studenter holdes*

på nåværende nivå eller høyere, selv om instituttene har vanskelig for å tilby fast ansettelse etter studiene. Utvalget etterlyser mer nasjonalt samarbeid omkring den ressursen disse studentene representerer.

Studenttall er vanskelig å vurdere, blant annet fordi tellemåten (vektallsproduksjon, eksamensoppmeldte, osv.) kan variere mellom instituttene. Utvalget avstår fra en kvantitativ sammenligning også her. Derimot konstaterer utvalget to generelle trender: For det første forandres forprøveordningen ved de humanistiske fakultetene med den følge at språkvitenskapelig forprøve blir obligatorisk for en mindre del av studentene enn før. *Undervisningen på dette nivået er blitt mer 'konkurransesatt'*. For det andre er det for tiden svake muligheter for å bli rekruttert til lingvistisk forskning ved universitetene, noe som er et generelt problem i flere humanistiske fag. Det kan være noe av grunnen til at *tallet på studenter over forprøvenivå er lavt med nedadgående trend*, bortsett fra i undervisning utenfor sentrale lingvistiske emner, f.eks. datalingvistikk og språkteknologi, og i internasjonale undervisningstilbud.

4.3 Stilling, alder og kjønn blant forskerne

I *tabell 1* (avsnitt 1.5) kan man avlese stilling, alder og kjønn blant de 38 forskerne som er med i evalueringen.

For et evalueringsutvalg med bakgrunn fra andre land er det bemerkelsesverdig at så stor del av de fast vitenskapelige ansatte er *professorer*. Vi er kjent med at tittelen i Norge ikke er knyttet til stillinger, men til kompetansevurderinger. I noen få tilfeller har utvalget betvilt grunnlaget for vurderinger av professorkompetanse i forbindelse med innsendte publikasjoner og publikasjonslister, men det ligger utenfor mandatet å drøfte slike forhold. Derimot har den spesielle norske ordningen vært fremme i utvalgets drøftinger i de tilfeller hvor vi har sett at manglende overordnet strategi eller internt samarbeid ved instituttene kan skyldes *manglende faglig ledelse*. Faglig ledelse er i andre land knyttet til professoratene.

Gjennomsnittsalderen er omkring 50 år i alle fem fagmiljøer, men litt høyere i Tromsø og Trondheim/LI enn i de andre fagmiljøene. Det er heller ikke store forskjeller i hvor stor andel av personalet som har fått fast ansettelse i løpet av de siste ti årene – mellom en tredjedel og halvparten. Alle fem fagmiljøer er altså relativt veletablerte og vil preges av det samme forskerpersonalet de neste ti-tjue årene, dersom de ikke ekspanderer vesentlig eller (særlig i de små miljøene) ikke mister sentrale forskere. I samme tidsperspektiv er *alderssammensetningen i norsk lingvistikk ikke løfterik for fornyelsen av norsk lingvistisk forskning*. Manglende rekrutteringsmuligheter kan bli et *problem for tilgangen på studenter på høyere nivå og doktorgradsnivå i sentrale lingvistiske emner*. Dette gjelder desto mer, fordi den siste tiårsperioden viser eksempler på at kompetansen kommer fra utlandet ved nyansettelser i sentrale professorater, og at disse ansettelse har vært viktige for nivået på forskningen i Norge.

Verken i Tromsø, Bergen eller ved Trondheim/LI er det kvinner blant forskerne i evalueringen. Ved Trondheim/IFAS og i Oslo er derimot halvparten kvinner.

4.4 Studietilbud

En oversikt over studietilbudet ved de fem institusjonene er gitt i *tabell 3*. Tabellen viser hvilke fagfelt det formelt kan tas eksamen i fra semesteremne via påbygningsmulighetene grunn- og mellomfag opp til hovedfag. Hertil kommer undervisning til forberedende prøver og andre studietilbud som ikke leder fram til de vanlige gradene. Studietilbudene er navngitt som i den enkelte studieplan.

Tabell 3. Oversikt over studietilbudene (navngitt som i den enkelte studieplan).

	IL-Tromsø	LI-Trh	IFAS-Trh	SL-Bergen	ILF-Oslo
Forprøver/ forberedende for fakultet/språkfag	Ja	Ja	Ex.fac.emner: 'Språk, sinn og samfunn' og 'Vitenskapelig argumentasjon'	Ja	Ja
Semesteremne	Lingvistikk	Lingvistikk Fonetikk Swahili	Anvendt språkvitenskap	Lingvistikk	Anvendt lingvistikk Lingvistikk Norsk i utlandet Norsk som andrespråk Språk, logikk, informasjon Talking
Grunnfag/ Grunnfagstillegg	Lingvistikk	Lingvistikk Fonetikk Swahili	Anvendt språkvitenskap	Lingvistikk Datalingvistikk Språkteknologi Japansk	Anvendt lingvistikk Irsk Lingvistikk Norsk i utlandet Norsk som andrespråk Språk, logikk, informasjon
Mellomfagstillegg	Lingvistikk	Lingvistikk Fonetikk Swahili	Anvendt språkvitenskap	Lingvistikk Datalingvistikk og språkteknologi	Anvendt lingvistikk Irsk Lingvistikk Norsk som andrespråk Språk, logikk, informasjon
Hovedfag/ Storfag	Lingvistikk	Lingvistikk Fonetikk	Anvendt språkvitenskap	Lingvistikk Datalingvistikk og språkteknologi	Anvendt lingvistikk Irsk Lingvistikk Norsk som andrespråk Språk, logikk, informasjon
Andre tilbud	2-årig internasjonalt Master- studium 1-årsstudium i skand. lingvistikk	Datalingvistikk som emne i tverrfaglig gr.fag i informatikk 2-årig internasjonalt Master-studium	Norsk for utenlandske studenter Videreutdanning i norsk som andrespråk Vitenskapelig		Norsk for utenlandske studenter

			publisering, emne til dr.ing.		
--	--	--	----------------------------------	--	--

Ved norske universiteter må studentene avlegge **forberedende prøver** (Examen philosophicum og Examen facultatum) tilsvarende et halvt års studium før de går i gang med fagstudiet. Som en del av dette studiet har forprøver i fonetikk og språkvitenskap vært obligatorisk for studenter som senere skal ta eksamen i språkfag, og her har de lingvistiske instituttene tradisjonelt hatt ansvar for undervisning og læremidler for et meget stort antall studenter. I øyeblikket er regelen om obligatorisk forprøve i fonetikk og språkvitenskap under oppmykning, fordi universitetene mottar studenter fra høyskoler uten forberedende prøver. Et stort antall studenter som skal avlegge forberedende prøver, velger likevel fonetikk og språkvitenskap. Alle institusjoner utenom IFAS i Trondheim har hovedansvar for dette emnet for førstesemester-studentene ved sitt fakultet. Men IFAS deltar også, nemlig med emnet "Språk, sinn og samfunn" for studenter i Trondheim.

Samtlige institusjoner utenom IFAS i Trondheim har studium på alle nivåer i **lingvistikk**. Innenfor det tradisjonelle lingvistiske fagstudiet er Lingvistisk institutt i Trondheim såkalt nasjonalt knutepunkt for **fonetikk** i Norges-nettet, og har derfor eneansvar for at det finnes et studietilbud opp til og med doktorgrad i denne disiplinen. I Oslo har **anvendt lingvistikk** egen studieplan. Det samme gjelder **Språk, logikk og informasjon**, som er et tverrfaglig program der informatikk og logikk møter filosofi og lingvistikk. Datalingvistikk inngår som en del av programmet. **Datalingvistikk og språkteknologi** har egen fagplan i Bergen, mens det ved Trondheim-LI undervises i **datalingvistikk** uten egen fagplan.

IFAS i Trondheim har ikke et vanlig lingvistisk studietilbud, men har til gjengjeld undervisning på alle nivåer til og med doktorgrad i **anvendt språkvitenskap**. Studietilbudet kan illustreres med emnene i studieplanen til grunn- og mellomfag:

- Muntlig kommunikasjon: mønstre og mangfold
- Skriftlig kommunikasjon: papir og pc
- Språk, kommunikasjon og kommunikasjonsproblemer
- Språkutvikling hos barn
- Kultur, kulturkunnskap og språkundervisning
- Norsk som andrespråk: morfologi og syntaks
- Kommunikasjon, språk og kjønn
- Skriftlig kommunikasjon i organisasjoner
- Prosessorientert tekstanalyse
- IKT, kommunikasjon og kunnskapsutvikling
- Norsk som andrespråk - et sosiolingvistisk perspektiv

Lingvistisk institutt i Trondheim og Institutt for lingvistikk i Tromsø har begge et internasjonalt studium til **Master-graden** i lingvistikk. En del av hovedfagsundervisningen, herunder veiledning av oppgaver, gis på engelsk.

IFAS i Trondheim og ILF i Oslo har ansvaret for **norskundervisningen** for universitetenes utenlandsstudenter, mens man i Bergen og Tromsø har organisert dette ved andre enheter enn de lingvistiske instituttene. Det er sammenheng mellom ansvaret for norskundervisningen og instituttstørrelsen ved IFAS i Trondheim og ILF i Oslo. Det er også en viss sammenheng mellom ansvaret for norskundervisning og at de to instituttene har **norsk som andrespråk** som studietilbud og forskningsfag, men dette er likevel aktiviteter med ulike formål. Forskningen på sistnevnte felt inngår i denne evalueringen.

5 Faglig publisering og bidrag på konferanser

5.1 Om bruken av kvantitativ informasjon

Evalueringsutvalget bygger i første rekke sine vurderinger på innsendte publikasjoner, publikasjonslister, egevalueringer og miljøbesøk. For å skaffe oversikt over en del av denne informasjonen, har utvalget benyttet kvantitative inndelinger og indikatorer.

De viktigste presenteres i dette kapitlet. For hver av dem foretas en kritisk drøfting av indikatorenes utsagnverdi og deretter generelle konklusjoner som vil bli nyansert i de kvalitative vurderingene i de følgende kapitlene.

De norske fagmiljøene for lingvistikk er små og deres samlede innsats derfor personavhengig. Alle studier av vitenskapelige prestasjoner viser en nærmest lovmessig skjevfordeling: Noen få forskere i hver gruppe, avdeling eller institusjon yter mye mer enn de andre, mens de fleste av de andre yter omkring gjennomsnittsnivået og noen få klart lavere enn dette. Dette normale mønsteret gjenfinnes innen hvert institutt blant de 38 forskerne som er med i evalueringen. En eller to forskere hvert sted bidrar særlig mye til instituttens faglige nivå, publikasjonsmengde og internasjonale synlighet. Det ligger ikke i evalueringens mandat å utpeke de forskerne dette gjelder. Men i enkelte tilfeller har vi antydning hvem de er når to vilkår foreligger: Det ene vilkåret er at det foreligger aktuelle endringer ved instituttene som krever oppmerksomhet mot personavhengig innsats. Det andre vilkåret er at det ikke er noe i hele vurderingsgrunnlaget som reiser tvil om at vedkommende har hatt vesentlig positiv innvirkning på instituttets generelle resultatprofil.

Utover dette vil evalueringsutvalget her generelt peke på at i et lite land med små forskningsenheter er det viktig å ta hensyn til at innsatsen ikke er jevnt fordelt blant de vitenskapelige ansatte, men avhenger av enkelte særlig aktive og internasjonalt profilerte forskere.

De kvantitative indikatorene viser ikke bare den nevnte normale skjevfordelingen av prestasjoner ved instituttene. Som vi skal se, viser de også visse forskjeller på instituttene i nivå og profil. Dette skal kommenteres for hver indikator.

Vi gir ikke tall på individnivå, men sumtall og gjennomsnitt pr. institutt. Forskerne og instituttene har hatt anledning til å se og korrigere tall på individnivå i foreløpige versjoner av de tabellene som presenteres her.

5.2 Konferansebidrag

Tabell 4 viser antall konferansebidrag pr. år og pr. forsker i de fem fagmiljøene, med en fordeling etter hvor bidragene er holdt: i Norge, i det øvrige Norden og i land utenfor

Norden. Det er regnet gjennomsnitt pr. år, fordi tallgrunnlaget varierer. Fra Trondheim/IFAS mangler årsrapporter for 1999 og 2000.

Tabell 4. Konferansebidrag, årlig gjennomsnitt pr. forsker. Tallgrunnlag (år) i parentes for hvert fagmiljø. (Totaltall har egen avrundning og kan dermed avvike litt fra radsum.)

	Norge	Norden	Internasjonalt	Totalt
Tromsø (1996-2000)	0,6	0,3	0,9	1,8
Trondheim/LI (1996- 2000)	0,8	0,7	1,9	3,3
Trondheim/IFAS (1996-98)	1,5	0,3	0,05	1,9
Bergen (1996-2000)	0,8	0,4	1,0	2,1
Oslo (1996-2000)	0,7	0,2	0,7	1,6

Trondheim/LI har totalt 3,3 konferansebidrag pr. år pr. forsker, et klart høyere tall enn de andre enhetene, som ligger mellom 1,6 (Oslo) og 2,1 (Bergen). Dette skyldes særlig at Trondheim/LI har høyest frekvens av *internasjonale* konferansebidrag (1,9). På noe lavere nivå har også Bergen (1,0) og Tromsø (0,9) overvekt på internasjonale bidrag.

Trondheim/IFAS skiller seg klart i profil fra de øvrige enhetene ved at nesten alle konferansebidrag er gitt *i Norge* – her har instituttet høyest frekvens av alle (1,5), mens det nesten ikke er internasjonale konferansebidrag. **Oslo** har som nevnt lavest generell frekvens av konferansebidrag, men for internasjonale bidrag er avviket ikke stort fra Tromsø og Bergen.

Av de 38 forskerne i evalueringen, er det 11 som har minst ett internasjonalt konferansebidrag pr. år, herav:

- 1 av 3 i Tromsø
- 4 av 6 ved Trondheim/LI
- ingen ved IFAS
- 2 av 4 i Bergen
- 4 av 18 i Oslo.

I hvor stor grad kan disse tallene vektlegges som indikasjoner på internasjonal synlighet? Som nevnt før, mangler universitetene sikre rapporteringsrutiner som gjør tall som disse fullstendige. I enkelte tilfeller forekommer også dobbelttelling, fordi to eller flere forskere har hatt bidrag sammen. Endelig er det grunn til å peke på at konferansebidrag kan være av forskjellig karakter og ha større eller mindre betydning for internasjonal forskning. Utvalget finner likevel å kunne konstatere en klar forskjell i profil mellom instituttene i dimensjonen nasjonal/internasjonal resultatformidling, hvor IFAS og LI i Trondheim danner ytterpunktene. IFAS og Oslo er de største fagmiljøene. Begge steder kunne bedre internasjonal synlighet forventes. *Utvalget mener at ett internasjonalt konferansebidrag pr.*

år for hver vitenskapelig ansatt må være minimum i grunnforskningsmiljøer, og at det er for få av de 38 forskerne som er over dette nivået.

5.3 Profil og frekvens i publisering

Tabell 5 viser for hvert av de fem fagmiljøene antall faglige og vitenskapelige publikasjoner 1991-2000. Tallene bygger i hovedsak på innsendte publikasjonslister, men er i noen få tilfeller supplert med tidsskriftsartikler som ikke var med der, men er indeksert ved Institute for Scientific Informasjon (ISI). I noen få tilfeller - nevnt i tabellen - starter forskernes publikasjonsliste på et senere tidspunkt enn 1991.

Tabell 5. Vitenskapelige og faglige publikasjoner 1991-2000. N= publikasjoner på norsk/nordiske språk; E = publikasjoner på engelsk og andre fremmedspråk.

	Tidsskriftsart.		Proceed.art./ kapitler		Monografier/ rapporter		Redaksjon		Sum
	N	E	N	E	N	E	N	E	
Tromsø: 3 forskere	0	7	2	33	0	1	2	6	51
Trh-LI: 6 forskere (1 fra 1993)	7	25	9	78	4	1	3	2	129
Trh-IFAS: 7 forskere (1 fra 1996 og 1 fra 1997)	5	2	28	9	18	0	4	1	67
Bergen: 4 forskere	8	9	18	41	1	1	1	3	82
Oslo: 18 forskere (1 til 1999, 1 fra 1993, 1 fra 1995, 1 fra 1998)	42	81	57	112	30	11	5	10	348
Totalt	62	124	114	273	53	14	15	22	677

Tabellen omfatter i alt 677 publikasjoner og gir sumtall pr. publikasjonsform, forsker og institutt. Upublisert materiale, f.eks. foredrag eller publikasjoner på egne nettsider, er ikke tatt med. Som faglige publikasjoner er medregnet undervisningslitteratur, oversiktsartikler og anmeldelser av vitenskapelige publikasjoner, men ikke populærvitenskapelige publikasjoner. Det er skilt mellom fire publikasjonsformer: a) *tidsskriftartikler*, b) *artikler og kapitler i bøker og konferanserapporter*, c) *monografier, bøker, rapporter*, og d) *redaksjonsansvar for faglige og vitenskapelige publikasjoner*. For hver av disse fire publikasjonsformene er det skilt mellom publikasjoner på *norsk/nordiske språk* på den ene siden og publikasjoner på *engelsk eller andre fremmedspråk* på den andre.

Vi gjør oppmerksom på at forskningsarbeid av ulikt omfang er talt opp i samme kategori (eksempelvis avhandlinger/rapporter og vitenskapelige artikler/bokanmeldelser), slik at man skal være forsiktig med sammenligninger i detalj. Tabell 5 gir først og fremst hovedtrekkene i fagmiljøenes publiseringsmønster, dvs. valg av publikasjons- og språkform. Innenfor kategoriene gir den også visse holdepunkter for å vurdere forskjeller i produktivitet. Det må da tas hensyn til at ikke alle forskere er med alle ti år.

Artikler og kapitler i bøker og konferanserapporter er den hyppigste publikasjonsformen ved alle fem institutter. Av disse er totalt 273 publisert på engelsk eller andre fremmed-

språk, mens 114 er publisert på norsk/nordisk. Tidsskriftsartikler er den nest hyppigste publikasjonsformen. Det er 124 tidsskriftsartikler på internasjonale språk og 62 artikler på norsk/nordiske språk. De 124 artiklene på internasjonale språk er analysert nærmere i neste avsnitt.

Med i alt 677 publikasjoner er det i snitt *to* publikasjoner pr. forsker pr. år, når vi tar hensyn til at enkelte av publikasjonslistene ikke dekker alle ti år. **Trondheim IFAS** avviker fra dette med ca. *en* publikasjon pr. forsker pr. år, dvs. halvparten av gjennomsnittet. **Tromsø** ligger litt under gjennomsnittet, de øvrige fagmiljøene litt over.

Det er 14 av de 38 forskerne som ligger over gjennomsnittet på to publikasjoner pr. år. Dette gjelder:

- 1 av 3 i Tromsø
- 3 av 6 ved Trondheim/LI
- ingen ved IFAS
- 2 av 4 i Bergen
- 8 av 18 i Oslo.

Utvalget konstaterer at fire av instituttene jevnt over har samme publiseringsfrekvens på et nivå som er rimelig godt, men et minimum i internasjonal målestokk. Unntaket er IFAS, som skiller seg ut med bare halvparten av et rimelig nivå.

5.4 Publikasjonsformer og 'internasjonalt nivå'

I *tabell 5* ovenfor skiller instituttene seg i tre grupper ut fra publisering på engelsk og andre fremmedspråk versus publisering på norsk/nordisk. **Tromsø** og **Trondheim/LI** har hovedtyngden av sine publikasjoner på internasjonale språk. I **Bergen** og **Oslo** er forholdet omtrent 2/1. **Trondheim/IFAS** har hovedtyngden av sine (relativt få) publikasjoner på norsk. I forhold til tallene for internasjonale konferansebidrag (*tabell 4*) bekrefter tallene her at **Trondheim/IFAS** har relativt liten internasjonal synlighet, mens det motsatte er tilfelle for **Trondheim/LI**. Men forskjellen mellom sistnevnte og de tre andre enhetene jevnes noe ut når vi også ser på publikasjonstall.

På dette området vil utvalget likevel ikke gå langt i å trekke slutninger ut fra rene tall for publikasjoner på internasjonale språk. Det heter eksplisitt i mandatet at det internasjonale nivået på fagmiljøenes forskningsinnsats skal vurderes. I evalueringen skjer dette primært gjennom en kvalitativ vurdering av selve forskningen. Dessuten vurderes publikasjoner og publiseringsprofil. I den forbindelse legger utvalget vekt på hvor og i hvilken form de vitenskapelige arbeidene på internasjonale språk er publisert, dvs. tidsskrifter og forlag. Visse forlag og tidsskrifter står mer sentralt i den internasjonale forskerkommunikasjonen enn andre. Noen er bedre dekket i biblioteker og løpende bibliografier enn andre, og gir

derfor mer synlighet. Visse forlag og tidsskrifter stiller større krav til vitenskapelig kvalitet og originalitet enn andre. Noen tidsskrifter, forlag og konferanserapporter har fagfelle-vurdering (*referees*), andre ikke.

Som vi så av *tabell 5*, er artikler og kapitler i konferanserapporter den største enkelt-kategorien for publisering. Utvalget har benyttet de innsendte publikasjonslistene til å danne seg et bilde av hvilke rapportserier og antologier det dreier seg om, hvor de har utkommet og hvordan de er redigert.

Tidsskriftsartikler er den nest mest dominerende publiseringsformen. Utvalget regner tidsskriftsartikler som viktige med hensyn til internasjonalt nivå og synlighet, fordi man her er sikret fagfelle-vurdering og internasjonal distribusjon, dessuten indeksering i bibliografiske databaser og indeksorganer, dersom tidsskriftet er sentralt. NIFU har gjort undersøkelser av forskningspubliseringen ved universitetene fra 1981 via 1990 til 2001 som viser at *tidsskriftsartikler på engelsk* øker mest i alle fag. Dette betyr bl.a. at artikler i konferanserapporter er i ferd med å få mindre relativ betydning. Det samme gjelder publisering på norsk.

Av de 124 tidsskriftsartiklene på internasjonale språk i perioden 1991-2000 (*tabell 5* ovenfor) er 45 artikler publisert i tidsskrifter som indekseres av *Institute for Scientific Informasjon* (ISI, Philadelphia, USA). Indeksene ved ISI brukes verden over, også i Norge, til litteratursøk blant forskere. Publisering i slike tidsskrifter gir derfor god internasjonal synlighet. ISI-indekserte tidsskrifter regnes gjerne som de mest betydelige internasjonale, men særlig i humaniora er utvalget av tidsskrifter ved ISI preget av hva som anses som betydelig fra et *amerikansk* synspunkt. Fra et europeisk synspunkt kan derfor noen tidsskrifter som ikke indekseres ved ISI være mer betydelige enn enkelte som er indeksert ved ISI. Utvalget har derfor ikke tillagt ISI-indeksering svært stor vekt, men brukt dette som en supplerende indikator som kan bekrefte eller stille spørsmål ved det bildet som andre informasjonskilder gir.

5.5 Tidsskriftsartikler på internasjonale språk

Tabell 6 for ISI-indekserte artikler er basert på en database ved NIFU med alle norske ISI-indekserte artikler fra perioden. De 38 forskernes publikasjonslister ble sammenlignet med denne. Det ble også gjort søk i databasen ut fra forfatternavn (med stavevarianter) og institusjonsadresser, og et emneavgrenset søk i lingvistiske tidsskrifter. Alle tidsskriftstitler som forskerne hadde oppgitt i publikasjonslistene ble sjekket mot ISI. Det ble også gjennomført etterkontroll i ISI online via BIBSYS i Norge. Resultatet ble et litt høyere antall ISI-artikler enn de som forskerne hadde fått med i publikasjonslistene.

Tabell 6. Artikler 1991-2000 publisert i tidsskrifter som indekseres ved Institute for Scientific Informasjon (ISI). Data fra National Citation Reports for Norway (ISI) supplert med ISI online via BIBSYS i Norge.

Journal	Volume	Year
Tromsø – 6 artikler		
Natural Language & Linguistic Theory	18	2000
Studia Linguistica	47	1993
Studia Linguistica	47	1993
Studia Linguistica	53	1999
Linguistic Inquiry	31	2000
Lingua	84	1991
Trondheim/LI – 10 artikler		
Journal of Pragmatics	18	1992
Folia Linguistica	26	1992
Pragmatics & Beyond: New Series	58	1998
Lingua	84	1991
Computers and the Humanities	28	1995
Journal of Phonetics	21	1993
Journal of Phonetics	21	1993
Language and Speech	38	1995
Phonetica	52	1995
Journal of Phonetics	27	1999
Bergen – 5 artikler		
International Journal of Human-Computer Studies	41	1994
Computers and the Humanities	28	1995
Natural Language & Linguistic Theory	9	1991
Linguistic Inquiry	23	1992
Journal of Psycholinguistic Research	24	1995
Oslo – 24 artikler		
Journal of Pacific History	30	1995
Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistics : Series III - Studies in the History of Linguistics	78	1995
Historiographia Linguistica	24	1997
Linguistic Inquiry	27	1996
Computers and the Humanities	32	1998
Journal of Symbolic Logic	63	1998
Journal of Child Language	19	1992
Journal of Child Language	19	1992
Indogermanische Forschungen	98	1993
Indogermanische Forschungen	98	1993
Indogermanische Forschungen	98	1993
Cambridge Medieval Celtic Studies		1993
Indogermanische Forschungen	99	1994
Zeitschrift für Celtische Philologie	51	1999
Indogermanische Forschungen	99	1994
Zeitschrift für Celtische Philologie	49	1997

Av de 45 ISI-indekserte artiklene er godt over halvparten – 24 – fra **Oslo**. Fra **Trondheim/LI** er det publisert 10 ISI-artikler, fra **Tromsø** 6 artikler og fra **Bergen** 5 artikler. Fra **Trondheim/IFAS** er det ikke publisert noen ISI-artikler 1991-2000.

I forhold til antallet forskere pr. institutt i evalueringen har **Tromsø** flest ISI-artikler, men når man ser i hvilken grad denne indikatoren avhenger av enkelte forskere, bør forskjellene ikke tillegges stor vekt. Snarere bør man fastholde dette bildet av at instituttene internasjonale synlighet er personavhengig. I den forbindelse gir også opplysningen om tidsskriftenes årgang i *tabell 6* viktig informasjon, og her hører det med at det kan gå en viss tid fra artikler sendes inn til de kommer ut. Det framgår i tabellen at alle ISI-artikler fra **Bergen** og de fleste fra **Trondheim/LI** er publisert før 1996, noe som er egnet til bekym-

ring. Det kan også være egnet til bekymring at to av tre internasjonalt rekrutterte forskere har flere artikler fra før de kom til Norge enn etter at de ble ansatt. Videre er det slik at to av de fire forskerne med fem eller flere ISI-artikler forlater sine stillinger mens denne evalueringen pågår: den ene mottar stilling i utlandet, mens den andre pensjoneres uten etterfølger. *Mot en generell bakgrunn hvor det er økt publisering i ledende tidsskrifter i norsk forskning for øvrig og blant lingvister internasjonalt ser utvalget med bekymring på at det er flere tegn på tilbakegang enn framgang i norsk lingvistikk.*

Som et supplement til oversikten over ISI-artikler i *tabell 6*, viser *tabell 7* de 78 tidsskriftsartiklene på internasjonale språk som ikke er publisert i ISI-tidsskrifter. Blant disse er hele 57 artikler fra **Oslo**. Det høye andelen skyldes i hovedsak at det er mange artikler i spesialtidsskrifter, særlig språkhistoriske. Dessuten har **Oslo** engelskspråklige artikler i *Norsk lingvistisk tidsskrift* og i *Nordic Journal of Linguistics*. Spesialtidsskriftet *Nordic Journal of African Studies* gir dernest **Trondheim/LI** relativt mange artikler i tidsskrifter som ikke indekseres ved ISI.

Som nevnt er en del viktige tidsskrifter fra europeisk synspunkt ikke indeksert ved ISI. Derfor konsulterte vi en *nederlandsk* rapport hvor man har brukt et internasjonalt ekspertpanel innenfor lingvistikk til å nominere og rangere tidsskrifter etter vitenskapelig betydning.² Det var i hovedsak samsvar mellom ISI-indeksering av tidsskrifter og de som ekspertene pekte ut som betydningsfulle. Men noen få av tidsskriftene som de 38 forskerne i vår undersøkelse har publisert i, ble vurdert å ha 'relatively wide international dispersion' i den nederlandske rapporten - uten at de er ISI-indeksert. Disse tidsskriftene er markert med *kursiv* i *tabell 7*.

Evalueringsutvalget har utover de tidsskriftene som hittil er vist i tabellene hatt tilgjengelig en liste over lingvistiske ISI-tidsskrifter hvor de 38 forskerne *ikke* har publisert i perioden 1991-2000. I enkelte av dem har norske forskere ved andre institutter publisert i perioden. Listen bekrefter at *de 38 forskerne som er med i denne evalueringen har et potensiale for ytterligere internasjonal publisering i ledende tidsskrifter. Evalueringsutvalget har også sett at enkelte av de innleverte arbeidene med fordel kunne vært videreutviklet til publikasjoner i slike tidsskrifter.*

² M.Luwel et al.: *Towards indicators of research performance in the social sciences and humanities. An exploratory study in the fields of Law and Linguistics at Flemish Universities*, Brussel 1999.

Tabell 7. Artikler 1991-2000 på internasjonale språk som ikke er indeksert ved ISI. *Kursiv:* Tidskrifter med 'relatively wide international dispersion' (M.Luwel et al., 1999).

	Tromsø	Trh-LI	Trh-IFAS	Bergen	Oslo
AILA Review			1		
AILE (Acquisition et Interaction en Langue Etrangere)					1
AISB Quarterly				1	
Beitrage zur Geschichte der Sprachwissenschaft					2
Bilingualism – Language and Cognition					1
Celtica					1
Computational Linguistics (ikke ISI-indeksert i 1992)				1	
Diagnostic Imaging International		1			
Eriu					13
Etudes Celtiques					2
<i>Glott International</i>	1				
Glotta					3
Historische Sprachforschung					2
International Journal of Applied Linguistics			1		2
International Journal of Bilingualism					1
International Journal of the Sociology of Language					1
Journal of African Languages and Linguistics					1
J of Multilingual and Multicultural Development					1
Kratylos					1
Language Acquisition				1	
Language Sciences		1			
<i>Linguistische Berichte</i>					1
<i>Multilingua</i>		1			
Names					1
<i>Natural Language and Semantics</i>				1	
Nordic Journal of African Studies		7			2
Nordic Journal of Linguistics		2			6
Norsk Lingvistisk Tidsskrift		1			5
Norwegian-American Studies					1
Oceanic Linguistics					1
Phonum		1			
Rongorongo Studies					1
Scandinavian Journal of Logopedics and Phoniatics					1
Sociolinguistica					1
Studia Celtica					3
Trends in African Linguistics					2
Zeitschrift fur Dialektologie und Linguistik		1			
Sum	1	15	2	4	57

5.6 Siteringer

Evalueringsutvalget har brukt en opptelling av siteringer pr. forsker i *Arts & Humanities Citation Index* (online) for å supplere den informasjonen som andre indikatorer gir. I humaniora er det store problemer knyttet til siteringsindikatorer. Selve siteringene kommer fra det begrensede antallet tidsskrifter som er med i indeksen, og det er vanskelig å avgrense opptellingen på en slik måte at forskere i ulike faser av karrieren kan vurderes likt. I tillegg kommer problemer med selvsiteringer, stavevarianter av navn, etc. Metoden utvalget brukte var å telle komplett antall siteringer til dags dato, uavhengig av årstall for siterende og sitert publikasjon, men med et sideblikk på mulige stavefeil i navn og på hvem og hvilke publikasjoner de fleste siteringene kom fra.

Uten å publisere resultatene her finner utvalget det riktig å meddele at hovedfunnene peker i samme retning som de øvrige indikatorene som presenteres i dette kapitlet. Det er en klar sammenheng mellom antall siteringer og antall internasjonale konferansebidrag, publiseringsfrekvens på engelsk og især antall ISI-artikler. Denne sammenhengen er imidlertid ikke like klar på individnivå som på instituttnivå. Men det kan nevnes at blant de åtte mest siterte forskerne etter våre beregninger er det ingen ved Trondheim/IFAS og to hver ved de øvrige instituttene. Dette resultatet bør imidlertid ikke vektlegges for mye med hensyn til den aktuelle situasjonen ved instituttene, fordi det gjerne er forskere med lang internasjonal fartstid som er mest sitert. Enkelte institutter har flere nyrekrutterte blant seg enn andre institutter har. Generelt støtter imidlertid siteringsindikatoren opp omkring de observasjonene og bekymringene det er gitt uttrykk for tidligere i dette kapitlet.

6 Forskningen i Tromsø

6.1 Rammebetingelser

Med tre forskere i faste stillinger oppnevnt til evalueringen er Tromsø minst blant de fem fagmiljøene i evalueringen. I forhold til størrelsen gir det ordinære budsjettet en rimelig ramme for virksomheten. Tilgangen på eksterne midler er ikke enkel å sammenligne på tvers av de fem institusjonene i evalueringen, men Tromsø synes å få en god andel av de tilgjengelige midlene. De eksterne midlene kommer i sin helhet fra doktorgradsstipend, hvorav ingen er finansiert av Universitetet i Tromsø. De fast ansatte ved instituttet har ingen eksternt finansierte prosjekter.

Instituttet har fire stillinger for vitenskapelige ansatte, men i to av disse stillingene har forskerne permisjon. I den ene har en professor nylig fått permisjon i ett år fra høsten 2001, og det er ikke ventet at han vender tilbake. I den andre foreligger flere års sykepermisjon. Her er det usikkerhet om instituttet vil miste stillingen dersom den sies opp. Man håper at en sperre mot nyansettelser vil være opphevet på det tidspunktet den blir ledig. Foruten de fire vitenskapelige stillingene har instituttet to undervisningsassistenter og en midlertidig post doc-stipendiat.

Kravene til forprøve i språkvitenskap for humanister er nylig lagt om ved Universitetet i Tromsø. Språkvitenskap er ikke lenger obligatorisk og studentene har flere valgmuligheter. Tallet på studenter som tar forprøven i språkvitenskap har dermed falt fra 200 til 50. Ellers har instituttet for tiden to studenter som tar semesteremne og fire doktorgradsstudenter. Instituttet har et internasjonalt undervisningsopplegg til Master-graden og tiltrekker seg et relativt stort antall utenlandske studenter. Også de fire doktorgradsstudentene er utenlandske.

Når det gjelder andre forskningsressurser, kom det under miljøbesøket fram at både de ansatte og doktorgradsstudentene mener at de har tilfredsstillende biblioteksforhold. Det er tilstrekkelig med midler til å betale relevante bøker og tidsskrifter, og universitetet har effektive rutiner for lån fra andre biblioteker. De fast ansatte har også tilstrekkelige reisemidler, men for doktorgradsstudentene og *især de internasjonale kvotestudentene er reisemidler et problem*. Reiser til og fra Tromsø er spesielt kostbare, og man kan ikke forvente at studentene selv kan betale for konferansedeltakelse i Europa og USA.

Som nevnt har en av professorene nylig fått permisjon i forbindelse med at han har akseptert en stilling i utlandet. *Erstatningen her er av umiddelbar viktighet*. Den er nødvendig for at instituttet beholder sin bredde innen valgte profilen. Med tilstrekkelig bredde tiltrekker denne profilen et betydelig antall utenlandske studenter og skaper et vitalt miljø for

forskerutdanning. Instituttet mener selv at fagmiljøets størrelse og lokalisering i Tromsø ikke vil være til hinder for god søkning dersom stillingen utlyses.

6.2 Egenvurderingen

Egenvurderingen påpeker at rekruttering av kompetanse ikke ville vært noe problem, dersom det var stillinger å tilby. Instituttets forskningsmiljø forstørres med stipendiatene. Instituttet har hatt tre fullførte doktorgrader i perioden, og det har et internasjonalt Masterstudium. NUFU-midler (støtteordningen for studenter fra utviklingsland og Øst-Europa) sikrer finansieringen av sistnevnte, mens Norges forskningsråd finansierer stipendiatene. Universitetet har ikke bidratt til dr.grads-prosjekter, og instituttet mangler andre eksterne finansieringskilder, i følge egenvurderingen.

Hovedproblemet for instituttet er i følge egenvurderingen underbemanning i forhold til undervisningen. En av de fire fast ansatte er for tiden i permisjon uten vikar, og det er usikkert om instituttet beholder stillingen. Utenom fagstudiene opp til hovedfag og mastergrad står de fast ansatte selv for undervisningen til forberedende, og har også ansvaret for instituttets administrasjon. *Sistnevnte arbeidsbyrde vil kunne avhjelpes ved en samling av det forskningsfelleskapet som språkinstituttene ved fakultetet i praksis utgjør*, påpeker egenvurderingen.

Når egenvurderingen peker på undervisningsbyrde som et hovedproblem, virker dette rimelig på bakgrunn av at den aktive undervisningskapasiteten i praksis er halvparten av den nominelle. Men på spørsmål under miljøbesøket fikk evalueringsutvalget vite at undervisningsplikten for tiden er 6 timer i uken, doktorgradsveiledning inkludert, og med mulig reduksjon for administrative oppgaver. *Utvalget mener at omfanget av disse pliktene ikke burde virke negativt inn på en akseptabel forskningsprofil*. Som de ansatte selv sa ved miljøbesøket, kan undervisningen, især på Mastergrads-nivå, virke positivt inn på de ansattes forskning. Videre har de ansatte ved dette instituttet, som en allmenn ordning ved Universitetet i Tromsø, mulighet for ett års forskningsfri hvert femte år. Denne ordningen er mer sjenerøs overfor forskningen enn de man finner ved de andre universitetene.

Egenevalueringen ble skrevet av instituttlederen etter samtaler med en av kollegaene, men dokumentet ble ikke diskutert på et instituttmøte. Verken det øvrige undervisningspersonalet eller post doc-stipendiaten hadde sett dokumentet. Dette er en utilfredsstillende prosedyre for et dokument som var ment å representere fagmiljøet som helhet. *En bredere diskusjon i fagmiljøet burde ha funnet sted*.

6.3 Forskningsprofil

I følge egenvurderingen har instituttet valgt å satse på forskning i formell lingvistikk, særlig formell syntaks og fonologi. Det nevnes ikke direkte, men *forskningen i formell*

syntaks er snevert fokusert på en bestemt tilnærming til generativ grammatikk, nemlig den seneste chomskyanske tilnærmingen. Den fonologiske forskningen, som utgjør en mindre del av forskningen ved instituttet, er rettet mot optimalitetsteori, men aksentueringen er ikke like sterk som innen syntaks. Innenfor instituttets teoretiske spesialisering ligger hovedvekten på studier av nordiske språk, i fonologi også på samisk. Med disse kombinasjonene har instituttet funnet en nisje som internasjonalt sett er unik. Selv om profilen er sterkt avgrenset, mener utvalget at dette kan være den riktige måten å utnytte de kompetansene som foreligger. Men nettopp når forskningen er så spesialisert, blir kontakt og samarbeid med andre viktig. *Vi mener derfor at instituttet bør gjøre mer for å formalisere samarbeidet, både innenfor Norge og internasjonalt.*

Både i egenvurderingen og i samtalene under miljøbesøket har instituttet uttrykt ønsker om å utvikle nye forskningsområder. Dersom det nå skal nyansettes i en ledig stilling, ønsker de ansatte at den nye forskeren kan arbeide innen samme profil, men utvide den med spesialisering i språktilegnelse eller formell semantikk.

Man ønsker også å utvikle typologiske studier for å kombinere formelle analyser med et bredere datagrunnlag. En doktorgradsavhandling som nylig er avsluttet ved instituttet, har utviklet kompetansen i denne retningen, og vedkommende er nå midlertidig ansatt med post doc-stipend. Instituttet har dessuten en etiopisk doktorgradsstudent som arbeider med sitt morsmål, og man håper å etablere et forskningsprosjekt på etiopiske språk innenfor et "mikro-parametrisk perspektiv" i samarbeid med en forskningsinstitusjon i Addis Abeba. Det foreligger ikke opplysninger om samarbeidsinstitusjonen og hvor langt man har kommet i forhandlingene. *Utvalget støtter instituttets ambisjoner om en bredere typologisk tilnærming, men anbefaler instituttet å sikre samarbeidet med forskere som har erfaring med typologiske studier, enten innen Norge, hvor denne ekspertisen er tilgjengelig, eller i et land innen Norden eller utenlands.* I sammendraget for det nevnte doktorgradsprosjektet settes det fram sterke hypoteser som kun kan vurderes av solid typologisk ekspertise. Også enkelte av de faglige kommentarene som kom fram under samtalen vår med doktorgradstudentene kunne være egnet til å vekke bekymring blant typologer.

6.4 Samarbeid

På begge områder hvor instituttet spesialiserer seg er det nært samarbeid med forskere ved språkinstuttene ved Universitetet i Tromsø. Hittil har samarbeidet ikke vært formalisert, hvis vi ser bort fra felles organisering av konferanser og seminarer, hvorav noen har ført til redaksjonelt samarbeid om publikasjoner. Men nå foreligger en felles søknad til Norges forskningsråd om å bli Senter for fremragende forskning innen teoretisk lingvistikk og fonologi syntaks og fonologi med komparative studier av bl.a. samisk.

Til tross for mangel på formelt samarbeid eller samforfatterskap i publikasjoner, er det tydelig at det større lingvistiske fagfellesskapet innenfor Det humanistiske fakultet bidrar sterkt til instituttets forskningsmiljø. I øyeblikket foreligger planer om en reorganisering av

Det humanistiske fakultet som antakelig vil samle fagmiljøer som ble fordelt på ulike institutter i forbindelse med at fakultetet ble dannet i 1997. Under vårt miljøbesøk ble det uttrykt ønske ved Institutt for lingvistikk om at lingvistene ved de ulike instituttene ved fakultetet får anledning til å danne en egen lingvistisk forskningsenhet. Denne enheten kunne så ta undervisningsansvar også for andre enheter. Vi fikk inntrykk av at også lingvister ved andre institutter ville se dette som et positivt alternativ.

En svakhet på et annet område for samarbeid vises av prosedyren ved egenvurderingen og ble nevnt i samtalen vi hadde med de midlertidig ansatte, doktorgradsstudentene og post doc-stipendiaten: De midlertidig ansatte blir ikke involvert i instituttets virksomhet på en tilfredsstillende måte. Post doc-stipendiaten har stort sett på egen hånd utformet sin prosjektbeskrivelse, selv om de ansatte velvillig leste og kommenterte den.

Det er lite samarbeid med andre norske universitetsmiljøer. Uformelt samarbeid ble nevnt, men ingen opplysninger gitt, og publikasjonslistene er uten fellespublikasjoner med de andre miljøene. I egenvurderingen forklares fraværet av samarbeid med at ingen av de andre fagmiljøene i Norge deler Tromsøs spesialiserte forskningsprofil, og at man heller ikke har mottatt henvendelser med konkrete forslag til samarbeidsprosjekter. I samtalen bekreftet doktorgradsstudentene at selv om de hadde vært invitert til forskerutdanningskurs ved de andre universitetene, fantes det få andre tegn på samarbeid. Deres egen kontakt med andre norske fagmiljøer ble verken oppmuntret eller frarådet ved instituttet. Utvalget har forståelse for at den spesialiserte forskningsprofilen i Tromsø kan være et hinder for at de ansatte og stipendiatene samarbeider med andre norske lingvister, men *fraværet av samarbeid innebærer også en alvorlig fare for at Tromsøs eget miljø for forskerutdanning blir for snevert.*

Det er bred internasjonal kontakt mellom de enkelte ansatte ved instituttet og kollegaer ved universiteter i USA, Storbritannia, Nederland, Tyskland, Østerrike og Italia. Denne kontakten er uformell og vises ikke i publikasjonslistene. *Utvalget anbefaler at de uformelle kontaktene legges til grunn for et mer formelt samarbeid som kan resultere i felles prosjekter og publikasjoner.* Det synes klart at generativ lingvistikk i Tromsø nyter god anseelse på de stedene utenfor Norge hvor man har samme tilnærming til syntaks. Men det er også klart at en ikke uvesentlig del av bidraget til denne anseelsen kommer fra Tromsø-lingvister utenfor Institutt for lingvistikk.

6.5 Stipendiater

Instituttet har god tilgang på master- og doktorgradsstudenter, men det er slående hvor få av dem som er norske. For tiden er ingen av de fire doktorgradsstudentene norske. Den internasjonale rekrutteringen er et godt tegn, fordi den viser instituttets internasjonale anseelse innenfor sitt forskningsfelt, men *instituttet kunne kanskje gjøre noe for å bedre den nasjonale rekrutteringen.*

Stipendiatene som møtte utvalget var fornøyd med instituttet og rammebetingelsene, bortsett fra reisemidlene. De blir oppmuntret til å delta i forskerutdanningskurs, men metodekurs savnes. Selv om de har en følelse av å delta i et aktivt forskningsmiljø hvor man publiserer, får de ingen særskilt oppmuntring til å publisere selv. De fast ansatte diskuterer gjerne publisering med dem, men arbeider ikke aktivt for at stipendiatene publiserer og setter ikke i gang diskusjoner om publiseringsformer og lignende.

Med hensyn til lingvistisk metode, får stipendiatene utelukkende trening i den form for argumentasjon som brukes innenfor det teoretiske rammeverket som de ansatte arbeider innenfor. Både de ansatte og stipendiatene vurderer dette som best ut fra den tiden og de ressursene som står til rådighet. *Men hvis instituttet ønsker å utvikle forskningen i en mer typologisk retning, anbefaler vi mer grundig forskerutdanning på dette området.* Selv om det i egenvurderingen er nevnt et kurs i lingvistisk feltarbeid som en gjesteforsker skal ha holdt våren 2000, ga de faglige kommentarene fra doktorstudentene inntrykk av at de ikke hadde hatt undervisning på dette feltet.

6.6 Publisering og forskningskvalitet

Som nevnt har instituttet en internasjonal anseelse for sin forskning i transformasjonell syntaks og i noen grad i fonologi, men den generelle publiseringsprofilen svarer ikke til hva man venter av et fagmiljø som vil bidra internasjonalt. Bare en av de ansatte, som nå er i permisjon og antakelig forlater instituttet, har en slik publiseringsprofil. For de andre er både publiseringsvolumet lavere og synligheten svakere enn det forventes på internasjonalt nivå. Utvalget mener at det i enkelte tilfeller kunne vært tale om relativt lite merarbeid for å bringe publikasjonen opp på et slikt nivå at det ville være mulig å publisere den i et internasjonalt tidsskrift med fagfelleevaluering. *Instituttet bør forbedre publiseringsprofilen dersom den internasjonale anseelsen skal vedvare.*

6.7 Konklusjoner og anbefalinger

- Instituttet har god anseelse innen det begrensede feltet man har valgt å spesialisere seg på. Men med en slik sterk spesialisering og et lite institutt er det desto mer avgjørende med bredere kontakter og mer formelt samarbeid utenfor Norge.
- Med det nåværende personalet er den snevre spesialiseringen antakelig den beste måten å rekruttere nye forskere og studenter på, i det minste på kort sikt.
- Hvis professoren som nå har permisjon ikke vender tilbake, bør det ansettes en ny. Uten en slik seniorstilling vil det ikke være mulig for instituttet å beholde den internasjonale anseelsen.
- Instituttet bør iverksette tiltak for sikre økt volum og internasjonal synlighet i publiseringen. Doktorgradsstudentene bør oppmuntres til å publisere og lære å kjenne forskjellene på publikasjonsformene og deres synlighet.

7 Forskningen ved Lingvistisk institutt i Trondheim

7.1 Rammebetingelser

Lingvistisk institutt i Trondheim tilhører Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, som ble dannet i 1996 gjennom en sammenslåing av tidligere Norges Tekniske Høyskole og Den allmennvitenskapelige høgskolen (tidligere Norges Lærerhøgskole). Nå som før dekker instituttets virksomhet flere spesialområder i lingvistikk, herunder fonetikk. Når det gjelder fonetikk, har instituttet en særstilling ved å utgjøre knutepunkt i Norgesnett. Det innebærer bl.a. at Lingvistisk institutt i Trondheim har det nasjonale ansvaret for å sørge for utdanning i fonetikk på alle nivåer opp til og med doktorgrad. Dette gjør Trondheim til et sentrum for norsk fonetikk. Hovedtyngden av den fonetiske forskningen i Norge foregår i Trondheim, selv om behovet for fonetikk og ønsker om å drive forskning på området har ført til forskningsprosjekter også ved Institutt for lingvistiske fag i Oslo.

Av instituttets hjemmeside framgår det at det forskes på en lang rekke språk utenom norsk: ulike afrikanske språk som bl.a. swahili, fulfulde og kafinono, indiske språk, bl.a. oriya, dessuten sørsamisk, bulgarsk, tysk og engelsk. For swahili-studiet har Trondheim et særlig nasjonalt ansvar som innebærer at det skal foregå forskning ved instituttet.

Det totale antall ansatte ved instituttet er 13 personer, hvorav sju har faste stillinger. En av disse er i administrativ stilling, de øvrige seks i vitenskapelige stillinger. Fire av de seks er professorer, hvorav en er instituttsstyrer, og to er førsteamanuenser. En av disse to går nå over i pensjon og en etterfølger er under tilsetning.

Instituttet har eksterne midler på 1,8 millioner kroner (ordinære midler er 4.1 millioner kroner), den høyeste summen blant samtlige institutter som inngår i evalueringen, men som nevnt i 4.2, er det vanskelig å bedømme i hvilken utstrekning dette kan anses som forskningsmidler.

Ved miljøbesøket betonte man vanskelighetene med undervisning og veiledning som kan oppstå i et lite fagmiljø. Problemet gjelder helt klart swahili med sin ene ansatte. Det gjelder også fonetikk, som med to ansatte savner den ”kritiske masse” som trengs for å starte prosjektvirksomhet og holde et rimelig nivå i forskningen. I fonetikk har man ellers det spesielle problemet at man savner teknisk støtte. For tiden må professoren vedlikeholde det tekniske utstyret og ta hånd om utviklingsarbeidet som et moderne fonetisk laboratorium krever. *Denne løsningen må anses som uholdbar og som en dårlig utnyttelse av forskningsressursene. Teknisk støtte til det fonetiske laboratoriet synes å være en nødvendighet.*

I Trondheim har det ved HF-fakultetet lenge versert en tanke som også ble løftet fram ved miljøbesøket, nemlig å slå sammen Lingvistisk institutt med Institutt for anvendt språkvitenskap, noe som kunne skape et større miljø. Det er åpenbart at de to enhetene ser ulikt på denne muligheten, og at Lingvistisk institutt, inklusive stipendiatene der, har en noe mindre negativ innstilling til sammenslåing enn IFAS synes å ha. Tendensen til separatisme mellom allmenn og anvendt lingvistikk er spesiell for NTNU. I Oslo finnes samarbeid innenfor Institutt for lingvistiske fag som kunne tjene som eksempel for en sammenslåing ved NTNU. Det finnes også innslag av anvendt lingvistikk ved Seksjon for lingvistikk i Bergen. Miljøbesøket ved NTNU viste at det burde finnes samarbeidsområder også der. Eksempler på felles interesseområder som kom fram, var diskursanalyse, tekstlingvistikk, pragmatikk og språk i kontekst, dessuten samarbeidsmuligheter i språkpatologi. Begge institutter har dessuten samarbeid med taleteknologiske miljøer. *I dette perspektivet burde mulighetene for sammenslåing av de to enhetene i Trondheim tas opp til ny diskusjon.*

7.2 Egenvurderingen

I egenvurderingen utpekes bemanningssituasjonen som et hovedproblem, ikke bare p.g.a. forprøver og administrasjon, men også fordi instituttets særlige forpliktelser innen fonetikk og swahili tar en del av bemanningen fra lingvistikkfaget generelt, uten at ressursene likevel blir tilstrekkelige innen de to disiplinene. I fonetikk savnes særlig teknisk støtte til det fonetiske laboratoriet. Instituttet ønsker seg ellers især ressurser til språkteknologisk forskning.

Egenvurderingen er i sin helhet godt gjennomført og inneholder stort sett de opplysningene man ba om. Det er likevel ikke helt enkelt å danne seg et bilde av den datalingvistiske forskningen og samarbeidet med teknologisk vitenskap og eksterne oppdragsgivere.

I vurderingen av kvaliteten på egen forskning er man svært kortfattet og nøyer seg med relativt vage formuleringer om betydningen av og nivået på det man produserer. En viss overvurdering finnes på noen områder; de datalingvistiske leksikonprosjektene er nok viktige i norsk sammenheng, men knapt nok originale, og det samme gjelder forskningen i formell grammatikk og semantikk. Likevel finnes visse innslag av selvkritikk, og man innser og framholder egne begrensninger – gitt personalsituasjonen – når det gjelder deknningen av visse spesialfelt, bl. a. innen datalingvistikk.

Miljøbesøket var godt forberedt og ble gjennomført eksemplarisk. Utvalget fikk mulighet for å treffe samtlige vitenskapelige ansatte, en rekke av stipendiatene og institutt- og fakultetsledelsen. Det samlede inntrykket etter miljøbesøket var at Lingvistisk institutt i Trondheim er et velfungerende og samarbeidende forskningsmiljø.

7.3 Forskningsprofil

I egenvurderingen beskrives forskningsprofilen som tredelt i lingvistikk, fonetikk og swahili. I forholdet til denne bredden er miljøet totalt sett lite: tre forskere i lingvistikk, to i fonetikk og en i swahili.

I egenvurderingen er det gjort en inndeling av *lingvistikken* i pragmatikk-forskning, data-lingvistisk forskning og allmennlingvistisk forskning, hver av dem med en ansatt. Fordi pragmatikk vanligvis anses som en del av allmenn lingvistikk, bruker utvalget her i stedet betegnelsen 'øvrige allmennlingvistiske forskning'. Denne øvrige allmennlingvistiske forskningen er godt synlig internasjonalt med omfattende publisering, og den holder høyt vitenskapelig nivå. Her er det også et fruktbart forskningssamarbeid med fonetikk gjennom fokuseringen på talespråk, særlig norsk intonasjon.

Den datalingvistiske forskningen er innrettet mot utvikling av datamaskinelle ordlister. Dette skjer innen rammen av prosjektene NorKompLeks og TROLL, der det er et visst samarbeid med universitetene i Oslo og Bergen. Det arbeides også med formelle grammatikker og parsers, samt utvikling av systemer for stavekontroll, men dette vil kreve ytterligere arbeid før de kan anses som ferdigutviklede. Av egenvurderingen går det fram at det er samarbeid med mange parter, innen Norge så vel som innen Norden og internasjonalt. Man er bl. a. med i nettverket Leksikalsk grammatikk og et talespråknettverk, begge finansiert av NorFA. Innenfor instituttet er det også et visst samarbeid med fonetikk. Det gjelder særlig behandlingen av fonologisk informasjon innen utviklingen av datamaskinelle ordlister. Her finnes også samarbeid med andre enheter innen NTNU, med taleteknologisk forskning ved SINTEF, samt med Telenor gjennom mange år. De nå avsluttede prosjektene SPODIS og TABOR er eksempler på taleteknologisk samarbeid mellom ulike eksterne parter og lingvistikk og fonetikk ved instituttet.

På det allmennlingvistiske området, i følge egenvurderingen, drives særlig forskning omkring deklorative formelle grammatikker innen HPSG (Head-driven Phrase Structure Grammar), men også innen andre teoretiske rammer. Fokus er på syntaktiske konstruksjoner i typologisk ulike språk. Et annet forskningsfelt sies å være leksikalsk semantikk og semantikk knyttet til grammatiske modeller. Men denne beskrivelsen stemmer ikke så godt med den publiserte forskningen vi har fått se. Selv om visse forutsetninger fra HPSG og visse begreper fra leksikalsk semantikk er tatt med i publikasjonene, og selv om språk som ikke er beslektet med norsk er behandlet, så kan man ikke beskrive arbeidet som typologisk. Diskusjonen av teoretiske modeller og anvendelsen av typologiske data er mindre systematisk enn hva man får inntrykk av i egenvurderingen. *Det internasjonale lingvistiske miljøet med kvotestipendiater fra flere ulike land kunne imidlertid – dersom man for alvor gikk inn for å arbeide typologisk – være en betydelig ressurs for å skape interessant forskning på området.*

Den fonetiske forskningen har de senere årene utviklet seg i fonetisk-eksperimentell retning. Tidligere var forskningen mest fokusert på impresjonistisk observasjon av tale uten eksperiment. Professoren som ble ansatt i fonetikk i 1993, har utvilsomt bidratt til denne endringen. Men allerede tidligere på 90-tallet fikk Trondheim internasjonal oppmerksomhet for utviklingen av metoder til fysiologiske og artikulatoriske studier av taleproduksjon. Dette skjedde i samarbeid med spesialister i akustikk, medisin og teknologi. Opprettelsen av et moderne fonetisk laboratorium muliggjorde akustiske og perseptuelle studier. Det har ført til studier av så vel segmentelle som prosodiske aspekter i tale, og prosodien har i flere tilfeller vært knyttet til pragmatiske aspekter i internt samarbeid med den allmenningvistiske forskningen (se ovenfor).

I et så lite miljø for fonetikk som man har i Trondheim, kan man ikke arbeide innenfor alt for mange områder hvis man skal hevde seg godt. Det blir nødvendig å spesialisere seg. *Gitt de nåværende personlige forutsetningene, mener utvalget at det største utviklingspotensialet er knyttet til spesialisering i pragmatisk orientert fonetisk forskning.* Her finnes antakelig også de største mulighetene for å hevde seg internasjonalt. Et ytterligere område hvor det kunne tenkes samarbeid med fonetikk, er datalingvistikk og språkteknologi. Her har man tidligere samarbeidet (se ovenfor) omkring utviklingen av fonologisk informasjon i datamaskinelle ordlister. Egenvurderingen uttrykker ønske om å utvikle den fonetiske forskningen i retning av språk- og tale teknologi. At man ikke har klart å delta i samarbeid omkring talegjenkjenning og talesyntese i språkteknologiske prosjekter, ser egenvurderingen som en svakhet som skyldes begrensede personalressurser.

Samarbeid burde for øvrig i større utstrekning enn nå finne sted nasjonalt, særlig med de fonetisk orienterte forskerne i Institutt for lingvistiske fag i Oslo. I slikt samarbeid finnes potensiale for ytterligere utvikling.

Med hensyn til forskningsmiljøets størrelse står swahili enda svakere med bare en forsker, den eneste i Norge utenom en person i Tromsø. Emnet er etablert i Trondheim som følge av den mangeårige interessen for utenom-europeiske språk og et samarbeid med University of Ghana. Trondheim har undervisning på grunn- og mellomfagsnivå, men ingen doktorgradsutdanning, noe som ytterligere bidrar til at forskningsmiljøet er lite. Det er samarbeid om undervisning og forskning særlig med Institutt for asiatiske og afrikanske språk i Uppsala. Det interne samarbeidet med lingvister på eget institutt er begrenset. Forskning pågår innen så vel lingvistikk (substantivklasser i swahili) som sosiolingvistikk, historie og kultur.

7.4 Stipendiater

Med 13 doktorgradsstipendiater utmerker instituttet seg med et særlig høyt antall i forhold til de fire andre instituttene. Fire av dem er såkalte kvotestudenter fra land utenfor Europa. De fleste av stipendiatene arbeider innen allmenningvistikken. Så vel innen datalingvistikk

som fonetikk ser instituttet rekruttering av stipendiater som et problem og er opptatt av konsekvensene av fortsatt liten tilgang på stipendiater.

Stipendiatene var svært aktive ved miljøbesøket. Med hensyn til det meste så de positivt på forskningsmiljøet og følte at de ble tatt med i forskningen. Derimot ønsket de seg større vitenskapelig bredde innen instituttet med satsing på bl.a. eksperimentell lingvistikk, kognitiv lingvistikk og psykologi, men dette er selvfølgelig ikke lett å realisere, gitt det begrensede antallet ansatte. Man ville også gjerne ha samarbeid med den anvendte lingvistikken ved IFAS.

7.5 Publisering og forskningskvalitet

Lingvistisk institutt i Trondheim ligger godt framme med internasjonale konferansebidrag. Det er særlig disse som bidrar til at dette instituttet har dobbelt så høy frekvens av konferansebidrag som de andre instituttene. Instituttet utmerker seg også ellers med en publiseringsprofil som er internasjonalt orientert, drøyt 80 prosent av de publiserte arbeidene er på engelsk. Likevel har man ikke en bestemt policy for internasjonal publisering; tvert i mot kom det fram på miljøbesøket at man foretrekker å ikke styre hverandres aktiviteter i alt for høy grad, men man ser gjerne at forskningsresultatene formidles og stimulerer på ulike måter til publisering.

Instituttet har 129 faglige publikasjoner fra 1991-2000. Publiseringsfrekvensen pr. ansatt ligger litt over det rimelig gode nivået som tre av de fire andre instituttene i evalueringen er på. Hele fire av de seks forskerne i evalueringen er representert med ISI artikler siden 1991, men hovedtyngden er publisert før 1996. Ellers har dette instituttet samme variasjon mellom forskerne som de øvrige, hvor en eller to forskere står for det vesentlige av instituttets internasjonale bidrag og synlighet, vurdert ut fra publikasjonene, hvor de blir publisert og hvor ofte de siteres.

Hva vi her kaller den øvrige allmennlingvistiske forskningen, men som egenvurderingen betegner som pragmatikk, er som før nevnt godt synlig internasjonalt med omfattende publisering, og den holder høyt vitenskapelig nivå. Derimot ligger volum og synlighet for publiseringen på det allmennlingvistiske området (med unntak av pragmatikk) under det som kan forventes av internasjonalt orienterte forskere. Arbeidet på dette området burde derfor få mer fokus og dybde, slik at det publiserte resultatet kommer på et nivå som gjør at det kan publiseres i tidsskrifter og konferanserapporter med fagfelleevaluering. Dermed blir det også bedre internasjonal synlighet.

Alt i alt kan instituttet beskrives som et aktivt forskningsmiljø som ved en nasjonal sammenligning står seg svært godt, og som når ut internasjonalt med sin forskning. Instituttet har også relativt mange doktorgradsprosjekter, og innslaget av kvotestudenter bidrar i seg selv til et internasjonalt fagmiljø. Til tross for bare seks vitenskapelig ansatte

og forpliktelsene som følger av det nasjonale ansvaret for utdanning i fonetikk og swahili, lykkes instituttet med å holde en vitenskapelig standard på et godt internasjonalt nivå.

7.6 Konklusjoner og anbefalinger

Tiltak som utvalget mener kan høyne forskningskvaliteten ytterligere, er:

- at den allmennlingvistiske forskningen fullt ut utnytter den muligheten som det internasjonale miljøet med mange kvotestipendiater gir for å styrke det typologiske innslaget i forskningen
- at ressurser for teknisk støtte til fonetikklaboratoriet tilføres
- at så vel datalingvistikk som fonetikk intensiverer anstrengelsene for å rekruttere doktorgradstipendiater
- at samarbeidet med andre enheter innen NTNU, ikke minst IFAS, øker
- at nasjonalt samarbeid skjer i mye høyere utstrekning enn i dag.

8 Forskningen ved IFAS i Trondheim

8.1 Rammebetingelser

Institutt for anvendt språkvitenskap (IFAS) ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet i Trondheim (NTNU) er det eneste egne instituttet for anvendt lingvistikk i Norge og har vokst ganske raskt siden det ble startet i 1978. Instituttet forklarer veksten med at man har vært oppmerksomme på - og dekket - økende samfunnsbehov for forskning og utvikling i språkrelaterte problemstillinger. Denne åpenheten overfor aktuelle språk- og kommunikasjonsrelaterte spørsmål og emner har vært en klar styrke for instituttet, men også en potensiell kilde til problemer. Ekspansjon kan fort føre til for stor eklektisme, til bredde på bekostning av dybde og til mangel på integrasjon mellom ulike spesialområder. Det kan påvises enkelte tegn på slike forventede problemer ved IFAS.

I norsk sammenheng er IFAS et ganske stort institutt med 15 fast ansatte. Dette er en tredjedel av hva man har ved Institutt for lingvistiske fag i Oslo, men det er 2-4 ganger mer enn ved de tre andre enhetene. Tallet på fast ansatte er nesten fordoblet på fire år mellom 1996 og 2000, men nå forventer IFAS verken økning i antall ansatte eller utskiftning i personalet.

Som i Oslo, er det bare en del av fagpersonalet som hører naturlig med i denne evalueringen. IFAS har fem universitetslektorer som underviser i norsk for utenlandsstudenter, og som ikke er med i evalueringen. I tillegg til norskundervisningen har instituttet ansvar for fakultetets multimedielaboratorium og språklaboratorium. De sju forskerne som er med i evalueringen, er de eneste ved IFAS som har forskertid i sin stillingshjemmel. I evalueringsperioden har tre av forskerne hatt langtidssykemeldinger.

Instituttets ordinære budsjettmidler i 2000 var på 5,2 millioner kroner, en liten økning fra 1996. Den eksterne finansieringen stod for 1,4 millioner kroner, som er en økning på 1 million fra 1996. Likevel er ikke andelen ekstern finansiering spesielt høy i sammenligning med de andre instituttene i evalueringen. IFAS har 10 doktorgradsprosjekter med i evalueringen, det nest høyeste antallet, men bare tre av doktorgradsstudentene har stipend over instituttets budsjett. Tallene for hovedfagseksamener og doktorgrader siden 1996 ligger på et over gjennomsnittlig nivå i forhold til de andre instituttene i evalueringen.

8.2 Egenvurderingen

I egenvurderingen viser man til at man har hatt problemer med kontinuitet og støtte på den administrative siden. I perioden som omfattes av evalueringen har en av instituttets ansatte hatt vervet som prodekan. Stipendiatene og hovedfagsstudentene er relativt mange i

forhold til et relativt lite studenttall på lavere nivå, og mye av arbeidet preges av undervisning og seminarvirksomhet på høyt nivå, samt brukerkontakt, formidling og arbeid i faglige nettverk. Hovedfags- og doktorgradsprosjektene har ofte delvis disiplinert tilhørighet ved andre institusjoner, og virksomheten ellers er i høy grad tverrfaglig med forbindelser innad i universitetet og utad i Norge og Norden. Instituttet har en omfattende prosjektvirksomhet som kan være initiert eller finansiert av universitetet, Norges forskningsråd, departementer og andre offentlige instanser, samt næringslivet. Denne virksomheten kan gå ut over grunnleggende forskning, sier man, og instituttet vil nå gjøre mer for å få til internasjonal publisering utenfor Norden.

I følge egenvurderingen ser IFAS sin styrke på flere områder: den tverrfaglige orienteringen, evnen til å reise nye forskningsproblemer, de aktive kontaktene med brukere i offentlig og privat sektor, evnen til å skaffe ekstern finansiering og rekruttere engasjerte hovedfags- og doktorgradsstudenter, og ikke minst brede nettverk ute og hjemme. Som sin største svakhet peker instituttet på at de sjelden publiserer internasjonalt. De andre svakhetene eller problemene er at man har få konkrete samarbeidsprosjekter med utenlandske forskere, og at det går mange ressurser til undervisningen på bekostning av forskningen.

Egenvurderingen presenterer en kort oversikt over fagets utvikling i Trondheim og diskuterer ganske eksplisitt styrker og svakheter ved en rekke aspekter ved instituttets aktiviteter. Dette viser at IFAS har sett denne evalueringen som en anledning til å fokusere mer på de problemene som er knyttet til emneavgrensningen for anvendt lingvistikk, og til å skape en klarere profil for instituttet. I alt to av sju sider i egenvurderingen utnyttes til denne formen for selvrefleksjon.

Diskusjonen av fagprofilen for anvendt lingvistikk har IFAS ført videre i tilknytning til de for øvrig svært verdifulle kommentarene som utvalget i siste fase mottok til rapportutkastet. Diskusjonen føres der under overskriften 'Evalueringens premisser', hvor det sies:

IFAS ser altså at utvalget har hatt en vanskelig oppgave ved at det ble pålagt å vurdere anvendt språkvitenskap som del av norsk lingvistisk forskning, ettersom det dreier seg om to fag som representerer til dels svært ulike innfallsvinkler til språkforskning. Der teoretisk lingvistikk internasjonalt har utviklet seg til å bli et overveiende naturvitenskapelig fag, har anvendt språkvitenskap utviklet seg til å bli et humanistisk fag.

Til dette må bemerkes at utvalget har vært bredt sammensatt, bl.a. med anvendt lingvistikk i kompetanseprofilen, nettopp med sikte på at IFAS var med i evalueringen. Oppgaven har ikke vært vanskelig på det punktet som her nevnes. Vi finner det naturlig både å praktisere og å vurdere anvendt lingvistikk og allmenn lingvistikk i sammenheng. Beskrivelsen av fagene som humanistiske versus naturvitenskapelige er uholdbar, for ikke å si absurd. Men vi går ut fra at de her siterte oppfatningene ikke vil være til hinder for den nytten som IFAS i samme dokument sier at man har hatt og vil få av evalueringen.

8.3 Forskningsprofil

Instituttet ble i sin tid bevisst grunnlagt som en selvstendig enhet, ikke som en del av en bredere språkforskningsenhet. Egenvurderingen, miljøbesøket og kommentarrunden viser at instituttet fortsatt er sterkt opptatt av forholdet mellom lingvistikk og anvendt lingvistikk. *Utvalget mener det er unødvendig og noe foreldet for anvendt lingvistikk å definere seg så sterkt som en egen disiplin med klar avgrensning mot andre deler av lingvistikken.* Pragmatikk og funksjonell lingvistikk deler et kontekstuellet syn på språket med anvendt lingvistikk, og både lingvistikk og anvendt lingvistikk anser bruk av empiriske data som viktig. Men tradisjonelt er anvendt lingvistikk mer åpen for tverrfaglige tilnærminger.

Utvalget er enig i det synet som den britiske forskeren Michael Halliday uttrykte på kongressen i 1964 da AILA ble grunnlagt, nemlig at *whatever 'applied linguistics' is taken to mean, the aim should be to strengthen and not to attenuate the interdependence between linguistic theory and practice.* Halliday bruker uttrykket gjensidig avhengighet, ikke avhengighet. Men i intervjuene, særlig i møtet utvalget hadde med stipendiatene, kom det fram at lingvistikk anses å ha sekundær betydning. Det var likeledes en tendens til å se på tverrfaglighet som en styrke i seg selv, uten like stor oppmerksomhet mot de mange problemene som må løses ved tverrfaglighet. IFAS medgir at anvendt lingvistikk ikke er et klart avgrenset begrep. *Utvalget mener at uten en klar tilknytning til språk eller problemer relatert til språkbruk og språklig kommunikasjon, kan forskning som man kaller anvendt lingvistikk like gjerne klassifiseres under pedagogikk eller ett eller annet samfunnsfag.*

Som i anvendt lingvistikk generelt, var den tidlige forskningen ved IFAS rettet mot språk-opplæring og språktilegnelse. Metodene var preget av en overveiende kvantitativ orientering, og målgruppene var hovedsakelig praktikere. Denne nokså homogene strategien for forskningen fra starten av er nå erstattet av et sett av paradigmer (epistemologiske tilnærminger) med tilhørende metodologisk variasjon. IFAS definerer den felles kjernen i aktivitetene ved å si at forskningsobjektet er (språklig) kommunikasjon og kommunikasjonsproblemer som studeres som sterkt forankret i sin særlige sosio-kulturelle kontekst i hvert tilfelle. Metodologisk blir fellesnevneren definert som problemorienterte empiriske studier av kommunikativ praksis. Man har hatt en sterk orientering i retning av sosial konstruktivisme, og i det seneste har Bakhtinsk dialogisme vært en kilde til å begrepsliggjøre forskningen og tolke resultatene. *IFAS har vært på høyde med den internasjonale utviklingen i disse valgene av teoretisk orientering.*

8.4 Forholdet mellom lingvistikk og anvendt lingvistikk

Som nevnt ovenfor, har forbindelsene mellom lingvistikk og anvendt lingvistikk ved NTNU ikke vært optimale. Det har vært begrenset kontakt og samarbeid og til dels spente forhold. Dette er både uheldig og unødvendig. Med felles innsats gjennom vel tjue år har anvendt lingvistikk etablert seg solid innen NTNU og på landsbasis. *Tiden kunne nå være*

inne til mer aktivt å søke samarbeidsformer med lingvistikken, og dermed utvide det brede samarbeidsnettverket som IFAS allerede har lokalt.

I lys av at samtlige institutter i denne evalueringen peker på flere problemer som er knyttet til at forskningsmiljøene er små, *ville et nærere samarbeid mellom Lingvistisk institutt og Institutt for anvendt lingvistikk ved NTNU kunne gi åpenbare fordeler.* Det kan satses på tverrfaglige aktiviteter, deling av undervisningsoppgaver og felles forskningsprosjekter, og dermed kan Trondheim få økt tyngde nasjonalt og internasjonalt. Dette vil kunne gi tilførte verdier i form av studenttilgang, bredere undervisningstilbud, bedre tverrfaglige forskningsprosjekter og gjensidig inspirasjon fra ulike lingvistiske orienteringer, f.eks. mellom formelle og funksjonelle tilnærminger.

8.5 Publisering og forskningskvalitet

IFAS har vært svært aktiv på konferanser innen Norge. Her er deltakelsen pr. forsker dobbelt så høy som for gjennomsnittet for alle enheter i evalueringen. Men deltakelsen på nordiske konferanser er gjennomsnittlig, og IFAS har bare i meget begrenset utstrekning deltatt på internasjonale konferanser.

I perioden 1991-2000 har forskerne ved IFAS i gjennomsnitt en publisasjon årlig. Dette er bare halvparten av gjennomsnittet for de øvrige enhetene i evalueringen, som i seg selv er et minimum i internasjonal målestokk. Et annet avvik fra de andre instituttene er at det meste er publisert på norsk (82 prosent). Instituttet har hatt mange faglige konferansebidrag i Norge, men nesten ingen på internasjonale konferanser. Ingen av forskerne har publisert i ISI-tidsskrifter 1991-2000, og ingen av dem er blant de mest siterte lingvistene i Norge.

Kjerneområdene i forskningen ved IFAS er tidlig språktilegnelse, hyper- og multimedia (IKT), skrivekompetanse og skriveopplæring, kjønnsrelaterte aspekter ved språk og kommunikasjon, kommunikasjon på arbeidsplassen, og norsk som andrespråk. Blant disse har særlig skriveforskningen vært viktig og innflytelsesrik. I seneste tid ser kommunikasjon på arbeidsplassen og informasjons- og kommunikasjonsteknologi ut til vokse fram som nye styrkeområder.

Det er vanskelig å gi en generell bedømmelse av forskningen ved IFAS fordi man her ser *en typisk konflikt mellom nasjonal relevans og internasjonalt nivå.* Men i evalueringens mandat er vurderingskriteriene eksplisitt knyttet til internasjonale standarder. *Bruker man publiseringskanaler som kriterium, står forskningen ved IFAS relativt svakt.* Bare en liten brøkdel av publikasjonene er publisert i kjente internasjonale tidsskrifter, og dette er en svakhet som også innrømmes i egenvurderingen. To av i alt 21 publikasjoner som ble sendt inn til vurdering er doktorgradsavhandlinger skrevet på norsk. I alt er 14 av publikasjonene på norsk og 7 på engelsk. Kvaliteten på disse publikasjonene varierer betydelig. De beste kan sies å ha nokså god eller god internasjonal standard – hvis de hadde funnet relevante internasjonale kanaler – men de fleste har ikke mer enn en jevn standard. *Hvis vi derimot*

utvider vurderingskriteriene til å gjelde norske og nordiske forskningsmiljøer og brukergrupper, vil kvalitetsvurderingen ligge vesentlig høyere.

Det er heller ikke enkelt å vurdere IFAS mer generelt som et universitetsinstitutt. Anvendt lingvistikk har mange ulike profiler innen ulike institusjonelle rammer verden over, og dette gjør det vanskelig å sammenligne internasjonalt. IFAS kan anerkjennes for et aktivt arbeid med å definere og utvikle sitt emneområde og for å følge godt med i internasjonale hovedstrømninger. Instituttet viser også eksempler på hvordan problemorientert forskning kan knyttes eksplisitt til teoretiske rammeverk. Slike teorikoblinger er ikke så ofte til stede i anvendt lingvistikk generelt, hvor det er ikke er uvanlig å søke svar på mer pragmatiske spørsmål. Det synes også klart, at i Norge og Norden anses IFAS å ha betydelig kompetanse og ekspertise, og at dette skyldes engasjementet for å studere og forstå kommunikasjon og kommunikasjonsrelaterte problemer i ulike kontekster på en slik måte at man bidrar til å finne løsninger på problemene. *Denne vektleggingen av samfunnsrelevans er en fellesnevner for anvendt lingvistikk overalt.* Men vekten på samfunnsrelevans kan føre til at man holder seg tilbake fra den vitenskapelig forpliktelsen som består i at man legger resultatene fram for kritisk vurdering blant forskere. Med utgangspunkt i at det er evalueringens mandat å peke på områder for læring og videre utvikling, kan det sies at *IFAS bør finne en bedre balanse mellom brukerorientering og vitenskapelig publisering.*

Det er særlig den internasjonale synligheten for IFAS som er svak. Dette gjelder selv om IFAS følger et generelt mønster i alle miljøer med at en eller to forskere er mer synlige enn de øvrige. Synligheten ved IFAS er for liten og man bør gjøre noe for å endre på dette.

I de innsendte arbeidene og ifølge publikasjonslistene er det flere tegn på at de ansatte ved IFAS bruker mye tid på brukerorienterte presentasjoner og at de arbeider med mange prosjekter og manuskripter samtidig, men uten klar prioritering og fokus på ferdiggjøring. Veiledningsforpliktelsene er ujevnt fordelt. De ansatte som arbeider med kjønnsrelatert forskning ser ikke ut til å ha doktorgradsveiledning.

8.6 Konklusjoner og anbefalinger

IFAS har behov for å vie mer oppmerksomhet mot strategisk planlegging og den praktiske iverksettelsen av planer. Blant viktige spørsmål kan nevnes:

- Med utgangspunkt i IFAS' egenvurdering og strategiplan burde instituttet drøfte og finne løsning på følgende spørsmål: Hvordan kan man skape en bedre balanse mellom nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå når man planlegger forskningen og formidlingen av den?
- Hvordan skal man gå videre lokalt ved NTNU med utgangspunkt i at anvendt lingvistikk nå er etablert som enhet og har nådd fram til større oppmerksomhet omkring

sin egen tilnærming til anvendt lingvistikk? Hvordan kan man ta i bruk den lokale konteksten til full utnyttelse av potensialet for tverrfaglig samarbeid?

- Hvordan kan man føre strategiske planer over i konkrete aktiviteter, for eksempel utvalgte forskningsprosjekter i forbindelse med publisering blant de ansatte?
- Hvordan kan man samarbeide med andre fagfelt, f. eks pedagogisk forskning, på en slik måte at man dekker godt nok den store bredden av temaer som er relevante også for anvendt lingvistikk, f.eks. språktesting, språkpolitikk og språkplanlegging, medieforskning og språkteknologi?
- Omfattende oppdragsvirksomhet kan være en god kilde til innovasjon, men kan også bli en sterk belastning på intellektuelle og materielle ressurser. Det kan derfor være en viktig strategisk handling å finne en fruktbar og bærekraftig balanse mellom den økende oppdragsvirksomheten og det å skape sterke konsentrasjonsområder.
- IFAS mener at tverrfaglighet er viktig i seg selv og framhever tverrfaglighet som en styrke ved instituttet. IFAS kunne i større grad problematisere hva tverrfaglighet innebærer for og krever av undervisning og forskning.

9 Forskningen i Bergen

9.1 Rammebetingelser

Seksjon for lingvistiske fag i Bergen er det nestminste lingvistikkmiljøet i Norge. Fire av de 38 forskerne i evalueringen arbeider i Bergen. Miljøet i Bergen har 4,8 millioner kroner i budsjettmidler. Til tross for små personalressurser har seksjonen deltatt i forskningsprosjekter av både teoretisk og anvendt karakter som har tilført eksterne midler. Året 2000 var den eksterne finansieringen på i alt 0,8 millioner kroner. Seksjonen har satset på språkteknologi, og her er det lettere enn for allmenn lingvistikk å skaffe eksterne midler, fordi slike midler gjerne følger anvendt forskning.

Siden 1996 er det avlagt 5 doktorgrader i Bergen og 14 hovedfagseksamener. Tallene innebærer at Bergen er blant de effektive fagmiljøene i evalueringen med hensyn til doktorgrader og hovedfagskandidater.

Alderssammensetningen blant de ansatte i Bergen er relativt velfordelt. Det ofte omtalte "aldringsproblemet" er ikke så stort, fordi det i vitenskapelige stillinger (inkludert midlertidige) finnes fem personer mellom 32 og 46 år. Dette mener vi er en styrke.

9.2 Egenvurderingen

I egenvurderingen peker man på undervisningsomfang og administrasjon som et problem i forhold til at fagmiljøet er lite. En stor del av forskningen ved seksjonen skjer innenfor rammen av norske, nordiske og internasjonale samarbeidsprosjekter og programmer hvor den enkelte vitenskapelige ansatte er engasjert i egne nettverk. Til disse prosjektene knyttes også doktorgrads- og hovedfagsprosjekter. I språkteknologi og datalingvistikk har seksjonen vedvarende regionale samarbeidsrelasjoner utenfor universitetet, som også omfatter undervisningen. Man anser dette fagfeltet som et viktig utviklingsområde som vil kunne samle flere av seksjonens medarbeidere, men det er foreløpig et problem (som ikke bare gjelder Bergen) å kunne rekruttere kompetente forskere i forbindelse med større prosjektsøknader.

I egenvurderingen kunne man ha analysert klarere trendene i hvordan seksjonens forskning har utviklet seg, likeledes hva som har skjedd med rekrutteringen til forskningen i instituttets to fagfelt. Når egenvurderingen nevner problemet med at det er vanskelig å rekruttere unge forskere til nye prosjekter, kunne dette ha vært problematisert vesentlig klarere.

Vurderingen av kvaliteten på egen forskning er svært kortfattet og begrenser seg i praksis til noen korte allmenne utsagn om "arbeid av høy kvalitet både nasjonalt og

internasjonalt" og at datalingvistikkmiljøet "står meget sterkt". Her hadde et mer analytisk og selvkritisk grep vært på sin plass.

Seksjonen oppgir undervisningsomfanget og administrasjonen som et problem for et så lite fagmiljø. Det er lett å si seg enig i dette. Seksjonen har offisielt fem professorer, men bare tre av dem er med i denne evalueringen som aktive forskere. En av professorene har i flere år fungert som prorektor og rektor ved Universitetet i Bergen. Dette er selvfølgelig et kvalitetstegn, særlig for personen, men også for seksjonen. Som erstatning har seksjonen fått en stilling, men på den annen side mistet en stilling, og den beklagelige konsekvens blir at seksjonen ikke fullt ut har kunnet erstatte en viktig ressurs i forbindelse med at en professor velges til universitetets viktigste tillitsverv. Vervet som rektor innebærer bl.a. at undervisningen i japansk ikke kan gjennomføres i det omfanget som opprinnelig var tenkt.

9.3 Forskningsprofil

Kjerneområdene for seksjonens forskning er syntaks, semantikk og vitenskapsteori innen allmenn lingvistikk, og psykolingvistikk og terminologi innen anvendt lingvistikk. Innen datalingvistikk og språkteknologi er det særlig forskning på parallellkorpus, komputasjonell grammatikk, semantiske nettverk, psykolingvistiske modeller, språkproduksjon og korrekturlesning. En betydelig del av det teoretisk orienterte grammatikkarbeidet i språkteknologi er gjort innen rammen av Lexical-Functional Grammar.

Det kom fram under miljøbesøket at problemene med studenttilgang på høyere nivå er særlig store i allmenn lingvistikk, noe som også gjelder ved de andre universitetene, men at man ikke har samme problemer i datalingvistikk/språkteknologi. Dessuten sies det i egenvurderingen at det skal satses på språkteknologi i økende grad framover. Her kunne en klarere strategisk markering vært på sin plass: Hva blir i tilfelle den allmenne lingvistikks rolle? Ved miljøbesøket kom det fram et svært urovekkende faktum, nemlig at nesten ingen fortsetter studiene i allmenn lingvistikk etter grunnfag.

Forholdet mellom språkteknologi og datalingvistikk kan det også være nødvendig å tenke på i Bergen. I oversikten over studietilbudet ser det ut som om datalingvistikk og språkteknologi er ulike fag på grunnfagsnivå, mens de smelter sammen på mellom- og hovedfagsnivå. Her kan det være behov, ikke bare for en forenkling av terminologien, men framfor alt for en analyse av disiplinens natur: Hvor mye skal man legge vekt på de teoretiske ("datalingvistiske") aspektene og hvor mye på de mer anvendte ("språkteknologiske")? Det kan i den forbindelse bemerkes at flere av forskningsprosjektene og samarbeidspartnerne representerer spesifikk anvendt forskning.

Seksjonen har ellers fruktbare og viktige lokale samarbeidsrelasjoner innen datalingvistikk og språkteknologi. Man har bidratt til å utvikle et grunnfagstilbud i språkteknologi på Voss, og ved fakultetet samarbeider man med Seksjon for humanistisk informatikk om undervisningen. I forskningen har man et godt og nært samarbeid med HIT-senteret.

9.4 Publisering og forskningskvalitet

Bergen hevder seg relativt godt med nesthøyeste frekvens pr. forsker for konferansebidrag både i Norge, Norden og internasjonalt. Bergen har publisert 82 publikasjoner, to pr. forsker og år, hvilket er det rimelig gode nivået som de fleste av instituttene ligger på. Den internasjonale publiseringsprofilen er også rimelig god med 66 prosent publikasjoner på engelsk eller andre fremmedspråk. Men bare 9 av publikasjonene er artikler i internasjonale tidsskrifter, så her er det absolutt mulighet for forbedring. Ingen av Bergens 5 artikler i ISI-indekserte tidsskrifter er fra årene etter 1995. Det gir også grunn til ettertanke. Bare to av forskerne er relativt synlige internasjonalt i form av siteringer, og de siterte publikasjonene er ikke allmenningvistiske.

Bruker man publiseringskanal som kvalitetsindikator, kan 5-6 av de 12 innleverte publikasjonene sies å holde god internasjonal standard. Noen av dem, især de psykolingvistiske, er publisert i ansette lingvistiske topptidsskrifter. Videre har fem av publikasjonene utkommet i respekterte engelskspråklige tidsskrifter eller i konferanserapporter utgitt på velrenommerede internasjonale forlag som de Gruyter eller Springer. Det er ikke publisert omfattende monografier i dette miljøet.

Et faktum som er egnet til å vekke en viss bekymring, er at publikasjonskurven for noen av de evaluerte har vært dalende de siste årene, både kvantitativt og kvalitativt. Årsakene synes dels å være omfattende administrasjon og utredningsarbeid, dels oppsplitting av arbeidstiden på mange ulike typer oppgaver, noe som alltid er virkeligheten ved små institusjoner.

En samlet kvalitativ vurdering av forskningen i Bergen blir at den holder et relativt godt internasjonalt nivå.

9.5 Konklusjoner og anbefalinger

- Forholdet mellom allmenn lingvistikk og datalingvistikk kunne utredes med tanke på om ressursene burde orienteres mot et strategisk mål eller satsingsområde.
- Det har foregått en foreløpig diskusjon av nasjonal satsing på datalingvistikk og språkteknologi. I den forbindelse har Bergen, som forventet, vært spesielt aktiv, siden man har arbeidet lengst på feltet. Det er viktig at Bergen beholder sin sentrale nasjonale rolle.
- Med tanke på framtidige behov kunne Bergen utvikle sine rutiner for egenvurdering.
- Det foreligger klare rekrutteringsproblemer. De krever en rask og grundig analyse med oppfølging. Analysen og avgjørelsen av hvordan dette problemet skal løses har nær sammenheng med punkt 1) ovenfor.
- Forholdet mellom teori og anvendelse krever strategisk analyse i forbindelse med planleggingen av datalingvistikken og språkteknologiens framtid.
- Bergen har rom for å forbedre publiseringsfrekvensen og -profilen.

10 Forskningen i Oslo

10.1 Rammebetingelser

Institutt for lingvistiske fag ved Universitet i Oslo (ILF) er det største lingvistikkmiljøet i Norge og antakelig det største lingvistikk instituttet i de nordiske land. I året 2000 hadde instituttet 21,9 millioner kroner i ordinære inntekter og 3,8 millioner kroner i eksterne inntekter. Historisk sett er instituttet en sammenslåing av flere forskjellige institutter og enheter, og disse enhetene er først nylig samlokalisert. Instituttet omfatter en rekke forskjellige fag i følge hjemmesiden til instituttet: foruten lingvistikk også anvendt lingvistikk, irsk, norsk som andrespråk, norsk i utlandet, norsk for utenlandske studenter, sammenlignende indoeuropeisk språkvitenskap og emnet Språk, logikk og informasjon (SLI). Noen av disse fagene og forskerne er ikke tatt med i evalueringen, men det er likevel viktig å nevne dem for å gi et bilde av mangfoldet på instituttet. Instituttlederen er for tiden ikke lingvist, men litteraturviter.

Instituttet hadde i følge årsplanen for 2001 43 ansatte i fulle vitenskapelige stillinger og 6,5 stillinger i administrasjonen. Av de vitenskapelig ansatte ble 18 tatt med i evalueringen. Med unntak av tre lektorer og en med stilling som forskningsleder er alle disse professorer eller førsteamanuenser. Instituttet har videre en post doc-stipendiat og sju doktorgradstipendiater. Men unntak for enkelte med sykdomsforfall og permisjon hadde vi anledning å snakke med alle de ansatte som inngår i evalueringen. Vi hadde også samtaler med stipendiatene og med fakultets- og instituttledelsen.

10.2 Egenvurderingen

I egenvurderingen peker instituttet på økonomiske nedskjæringer som et hovedproblem for tiden. Driftsmidlene reduseres, og dette gjør det vanskelig å se muligheter for rekruttering av forskere i faste stillinger. Instituttet skal avgi fire stillinger innen 2004 i følge et vedtak ved fakultetet i 1999. Studietilbudet i indoeuropeisk nedlegges i år i forbindelse med aldersavgang, og tidligere er studietilbudet i to afrikanske språk stanset.

Instituttet satser nå på mer ekstern finansiering (nasjonalt, nordisk og europeisk), også fra næringslivet, særlig på etablerte spesialfelt som språkteknologi og klinisk lingvistikk. Ellers er instituttet i gang med å legge om studietilbudet i retning av modulisering, noe man mener vil kunne styrke tverrfagligheten og gi bedre forbindelser mellom forskning og undervisning. Instituttets forskere har gode internasjonale kontakter, men det er nå satt i gang særskilte tiltak for å øke den internasjonale publiseringen.

10.3 Forskningsprofil

I egen vurderingen presenteres hele elleve forskjellige aktive forskningsfelt i alfabetisk rekkefølge. Vi prøver her å gruppere dem etter innhold.

Innen grammatisk forskning nevner egen vurderingen deskriptiv grammatikk/typologi og syntaks. Instituttet har videreført den norske deskriptive grammatikktradisjonen; størst oppmerksomhet internasjonalt har forskningen om polynesiske språk fått, men afrikanske og søramerikanske språk inngår også. I følge egen vurderingen kan instituttet sies å være blant de sterkeste Polynesia-miljøene i Europa – man kunne formodentlig si i verden. De vesentlige resultatene ligger dog noen år tilbake, da det fantes flere ressurser og aktive forskere på feltet.

Fire forskere sies å inngå i miljøet for teoretisk syntaks, men de arbeider ikke innen en felles teoretisk ramme, og det finnes ikke heller noe organisert forskningssamarbeid på dette området. Vi noterer en monografi med internasjonal publisering, ellers er aktiviteten og synligheten noe begrenset. Tre av forskerne som nevnes her har begrenset forskningstid, mens den fjerde for en stor del ivaretar andre forskningsoppgaver.

Litt mer integrert kan man si at feltet kognitiv lingvistikk er; her nevnes fire forskere i den evaluerte gruppen. Man sier også at miljøet har frembrakt og frembringer ”en rekke hovedfags- og doktoravhandlinger fra hele fakultetet”; det er noe vanskelig å vurdere hva dette betyr. Det synligste resultatet er en antologi fra en internasjonal konferanse med bidrag av de ledende forskerne innen kognitiv lingvistikk. Den kognitive lingvistikken i Oslo er mindre fokusert på semantikk enn som ellers er vanlig - her finnes også arbeider om f.eks. morfologi.

En annen form for semantikk finner man innen det området som i egen vurderingen kalles ”formell semantikk/teoretisk datalingvistikk”. Dette er jo egentlig to forskjellige felt, men de blir her ført sammen fordi de er knyttet til studieprogrammet Språk, logikk og informasjon (SLI), som også inkluderer programmering, hypermedier og filosofi. Ansatte tilknyttet SLI-programmet hører organisatorisk inn under ILF. Dette øker klart heterogeniteten på instituttet, og skaper også noen avgrensingsproblemer for denne evalueringen. Selv om kun to av de SLI-ansatte inngår i evalueringen, hører noen av de innsendte arbeider snarere til logikk enn til lingvistikk. Produksjonen innen dette feltet er ikke særlig stor, men inkluderer noen av de mest siterte publikasjonene fra forskere ved instituttet.

Det er vel litt pussig at teoretisk datalingvistikk blir behandlet sammen med formell lingvistikk, men ikke med korpuslingvistikk og språkteknologi, hvor instituttets forskere er involvert i forskjellige samarbeidsprosjekter – Tekstlaboratoriet, en fakultetssatsing, og SPRIK, et NFR-finansiert prosjekt med deltakelse av flere språkinstitutter. Til SPRIK er det også knyttet forskning som i egen vurderingen behandles under punktet translatologi.

Tre områder som blir behandlet separat i egenvurderingen, danner en naturlig gruppe både faglig og personalmessig – fonetikk/fonologi, klinisk lingvistikk/nevrolingvistikk og en del av det som beskrives under betegnelsen språktilegnelse. Her foregår en meget aktiv forskning med mange kontakter med forskere i andre land og med andre institusjoner i Norge. Det samarbeides også lokalt med Tekstlaboratoriet for å utvikle en egen database for norske språklyder.

Det er verdt å notere at fonetisk forskning i følge den nasjonale arbeidsdelingen i Norgesnett er lokalisert i Trondheim, men en slik begrensning har ikke vært mulig i praksis. Den fonetiske forskningen i Oslo har som mål å få fram grunnleggende artikulatoriske og akustiske data for både fonetikk og kliniske anvendelser. Dette er et prosjekt som i et nasjonalt perspektiv kan ha stor verdi, også tatt i betraktning de ressursene som totalt sett er tilgjengelige for fonetisk forskning. Det kliniske perspektivet er tydelig i den internasjonalt og tverrvitenskapelig orienterte fonetiske forskningen. Det er også en klar forbindelse mellom fonetikk og en del av forskningen omkring barns språktilegnelse.

Feltet barns språktilegnelse er også internasjonalt orientert. Forskningen som angår den tidlige tilegnelsen i såvel en- som tospråklige miljøer holder høy vitenskapelig standard. Forskningen innen tospråklighet hos barn og tospråklig utvikling er publisert i velkjente internasjonale tidsskrifter og i monografier. I det hele tatt er virksomheten på tospråklighetsområdet omfattende. Et tidligere prosjekt ”Språkmøter” har blant annet resultert i en antologi, publisert på et norsk forlag, men på engelsk.

Under betegnelsen ”Språktilegnelse” behandler egenvurderingen også instituttets deltakelse i det tverrfaglige NFR-finansierte KUSK-prosjektet, ”et paraplyprosjekt med delprosjekter som utforsker ulike sider ved kultur- og språkkontakten mellom majoriteten og innvandrede minoriteter i Norge i dag”. På prosjektets hjemmeside er det en fortegnelse over 18 delprosjekter; av disse er ikke mindre enn 13 tilknyttet ILF. Noen av disse er allerede avsluttet, mens andre involverer forskere som ikke inngår i evalueringen. Likevel veier aktivitetene innen KUSK-prosjektet tungt i den totale forskningen ved ILF. For eksempel er fire av de åtte doktorgrads- og post doc-stipendiatene tilknyttet KUSK. Men i prosjektbeskrivelsen finnes ikke noen fokusering på språktilegnelse, og det feltet som KUSK-prosjektet representerer burde nok ha fått en egen omtale. Det er vanskelig å finne ut hva som har kommet ut av prosjektet i publikasjoner.

I norsk som andrespråk har flere av de evaluerte forskerne produsert verdifullt undervisningsmateriale for studenter og didaktisk materiale for lærere. Det vises i de innsendte publikasjonene og publikasjonslistene, men dette kan i liten grad betraktes som forskningsbidrag. Derimot har det i noen grad vært forsket på språktilegnelse på grunnlag av spesifikke lingvistiske teorier, og denne forskningen er av god kvalitet. Publikasjonene er hovedsakelig på norsk.

Betegnelsen ”anvendt lingvistikk” brukes ikke i egenvurderingen, men derimot i bakgrunnsinformasjonen som instituttet har gitt til Tabell 1. De forskerne som der har ”anvendt lingvistikk” som fagfelt forsker innen flere helt forskjellige felt, og det er uklart hvordan man egentlig vil forstå denne termen i Oslo.

Til slutt må vi nevne to felt som er ”en-manns-miljøer”, nemlig faghistorie og sammenlignende indoeuropeisk språkvitenskap. Det sistnevnte er tradisjonelt et selvstendig fag med en lang tradisjon ved europeiske universiteter, men er nå i ferd med å forsvinne mange steder. Faget har vært representert i Oslo av en internasjonalt ledende forsker, men det har ikke vært noen nyrekruttering. Faget vil sannsynligvis ikke bli videreført etter at han nå går over i pensjon.

10.4 Heterogenitet

I egenvurderingen og ved miljøbesøket ble heterogeniteten til lingvistikkmiljøet på ILF framhevet som instituttets viktigste styrke – og svakhet. Til dette må føyes at lingvistikkmiljøet for så vidt er kjernen ved instituttet, men at ILF også har mange andre faglige aktiviteter som gjør det enda mer heterogent. Instituttet har en rekke strukturelle problemer som i stor utstrekning har å gjøre med heterogeniteten. Som eksempel finnes det flere ”øyer” på instituttet hvor det ikke er optimalt samarbeid med øvrige deler:

- SLI er et tverrfaglig program der informatikk og logikk møter filosofi og lingvistikk. Datalingvistikk inngår i programmet. Det finnes ikke noen integrasjon med f.eks. Tekstlaboratoriet.
- Norskundervisningen for utenlandsstudenter har mange ansatte uten forskningstid. Mange har også svak faglig tilknytning til lingvistikken.
- Irsk, et fag som ikke inngår i evalueringen, og som vi ikke har særlig mye informasjon om.
- Sammenlignende indoeuropeisk språkvitenskap, som er omtalt ovenfor.

De tre universitetslektorene som forestår forprøve-undervisningen har ikke noen forskningstid, bare 19 prosent for faglig utvikling. Dette kan føre til en ond sirkel som det er vanskelig at komme ut av.

Et annet strukturelt problem er alderssammensetningen ved instituttet. Det er få unge ansatte, men også få som snart skal gå av. Det gir liten mulighet for nyansettelser. Et problem i tilknytning til dette er at hierarkiet er ”top-heavy”: nesten alle vitenskapelige ansatte er professorer. Dette skyldes systemet med opprykk etter kompetanse.

10.5 Stipendiater

I forhold til hvor mange vitenskaplige ansatte det er på instituttet, er sju doktorgradstipendiater et lavt tall. Dette må dog ses i lyset av at det har vært flere før, mange er nylig ferdig. Instituttet prøver å bedre rekrutteringen ved et modulsystem som nå innføres i utdanningen. Men det er også en nokså svak sammenheng mellom instituttets forskningsprofil, slik den beskrives i selvevalueringen, og stipendiatenes emner. Flere av instituttets sentrale forskningsfelt mangler helt stipendiater. Da stipendtiden en tid tilbake ble redusert fra fire til tre år, ble undervisningsplikten for stipendiatene tatt bort, noe som de selv ser negativt på, fordi undervisningen ga tilknytning til fagmiljøet som helhet.

Instituttets heterogene karakter avspeiles også i stipendiatgruppen. Noen av stipendiatene var ikke kjent med hverandre før de var samlet i møtet med evalueringsgruppen.

10.6 Publisering og forskningskvalitet

Tatt i betraktning at Oslo har landets eldste og største lingvistmiljø, gir denne rapportens nasjonale sammenligning ut fra publiseringsindikatorer et overraskende svakt resultat for Oslo. Det tenderer mot å ligge under gjennomsnittet, mens man skulle forvente at det lå over. Blant de 18 forskerne som inngår i evalueringen er det store variasjoner i internasjonal publisering og deltakelse i internasjonale konferanser. Det er også stor variasjon i hvor mye de enkelte forskerne blir sitert. En meget stor del av forskerne i Oslo har nesten ikke publisert internasjonalt og blir heller ikke sitert. Noen har publisert i internasjonalt synlige kanaler og enkelte blir også jevnt høyt sitert, men det dreier seg i hovedsak om forskningsinnsats som var etablert før evalueringsperioden. I sum gir indikatorene et inntrykk av at forskningen i Oslo har svakere internasjonal synlighet enn forskningen i Tromsø og Bergen og ved Lingvistisk institutt i Trondheim. Noe av forklaringen kan være at Oslo har flere nyetablerte forskere og en mer heterogen forskningsprofil, blant annet med større innslag av anvendt lingvistikk, men det er neppe hele forklaringen.

Flere Oslo-lingvister er vel kjent internasjonalt. Men en del viktige resultater ligger mange år tilbake i tiden og motsvares ikke av synlige aktiviteter i øyeblikket. Det er å beklage at den norske tradisjonen innen deskriptiv grammatikk, som har vært sterk i Oslo, nå er svekket. Det må også nevnes at en ikke uvesentlig del av den målbare internasjonale synligheten er knyttet til forskning i indoeuropeiske språk, hvor instituttet nå avslutter virksomheten.

10.7 Konklusjoner og anbefalinger

- Det er en klar bevissthet ved instituttet om viktigheten av å øke den internasjonale publiseringen. Det er nylig etablert en stimuleringsordning for å premiere de ansatte økonomisk for slik publisering. Men de ansatte understreker at det også er nødvendig å publisere visse ting på norsk. *Den internasjonale publiseringen bør uansett styrkes*

- Med unntak av stipendiatene i KUSK-prosjektet er forskningsvirksomheten på doktorgradsnivå ikke så sterk, og man er uten stipendiater på mange av de viktige forskningsfeltene ved instituttet. Det er naturlig at rekrutteringen påvirkes negativt av de manglende ansettelsesmulighetene ved instituttet, men *det er meget alvorlig for faget hvis det ikke utdannes noen nye forskere i lingvistikens kjerneområder.*
- Vi mener at instituttet ikke har utnyttet mangfoldet optimalt. *Vi anbefaler at man nøye studerer hvordan de forskjellige delene av fagmiljøene kan bli bedre integrert.* For eksempel finnes det et klart potensiale for synergieffekter innen datalingvistikken dersom SLI og Tekstlaboratoriet etablerer konkret samarbeid.
- Den flate organisasjonsstrukturen som har erstattet det gamle universitetshierarkiet gir ingen garantier for en velfungerende faglig ledelse. *Dette problemet kan bli akutt på et institutt som er så heterogent som ILF. Vi foreslår at man skaper et "faglig råd" med oppgaven å ivareta den strategiske planleggingen av den vitenskaplige virksomheten.*

11 Norsk lingvistikk i internasjonalt perspektiv

11.1 Internasjonale utviklingstendenser

Gjennom en stor del av 1900-tallet dominerte den historiske retningen i språkforskningen i mange land, selv om det var i strukturalismen man kunne finne den vesentligste dynamikken. I de nordiske land, med unntak av Danmark, hadde strukturalismen fremdeles en relativt svak posisjon da den generative lingvistikken fikk sitt egentlige gjennombrudd i slutten av 1960-årene. Den lingvisten som i 50-årene skapte det generative paradigmet, Noam Chomsky, er ennå i dag aktiv og toneangivende innen den retningen som antakelig står tallmessig sterkest i dagens internasjonale lingvistikk, som kan sies være sterkt polarisert mellom formalistisk (i første rekke chomskyansk) og funksjonalistisk lingvistikk.

Men lingvistikken er også mye mer mangfoldig i dag enn da den generative grammatikken slo gjennom. Det har utviklet seg en lang rekke spesialiseringer som nå er selvstendige og veletablerte forskningsfelt med egne professorater, tidsskrifter og konferanser. Et viktig eksempel er anvendt lingvistikk, som ble definert som eget felt i 1950-årene og etter hvert har kommet å omfatte et voksende mangfold av temaer. En annen viktig tendens er at språkfagene etter hvert har nærmet seg lingvistikken, og at det nå finnes mye lingvistisk forskning innen språkfagsinstituttene.

De praktiske anvendelsene av lingvistikken, især innen informasjonsteknologien, har radikalt forandret lingvistikkenes rolle i samfunnet. De stadig raskere forandningsprosessene globalt og lokalt fører til en ustabil språksituasjon mange steder i verden, noe som gjør det nødvendig å sørge for dokumentasjon av språk og språkvarianter som er i ferd med å forsvinne. I sammenheng med dette har det kommet en sterkere vektlegging av språktypologi, dvs. systematisk sammenligning av språk på grunnlag av bredt ordtilfang. Vi har også fått en økt interesse for opprinnelsen til og utviklingen av språket i forhistorisk tid. Her er et samarbeid med andre vitenskaper, som antropologi og genetikk, i ferd med å utvikle seg.

Fonetikken har også gjennomgått forandringer. I fonetisk og fonologisk forskning har de tidligere strukturalistiske retningene blitt erstattet av generative. Fonologien tar nå i stor utstrekning sitt utgangspunkt i prosodien, med studier innen metrisk og autosegmentell fonologi. Enda mer fremherskende er fonetiske studier av talespråk. De tidligere mer impresjonistiske studiene av talespråk erstattes av deskriptive studier basert på artikulatoriske og akustiske data. Den tekniske utviklingen med nye analysemetoder har bidratt til dette. Fonetikken er nå i høy grad eksperimentell og låner sine metoder fra naturvitenskapen. Mens man tidligere gjorde studier av vokaler og konsonanter, har prosodien kommet i sterkere fokus. Interessen gjelder ikke bare de enkelte lydene, men også lydene i deres sammenheng og talespråket i alle variasjoner. I de senere årene har det vært særlig

sterkt fokus på spontan tale og ikke minst dialog. Det er denne retningen som skaper den sterke tilknytningen til tale- og språkteknologi som fonetikken i dag har mange steder.

11.2 Mindre synlig nå enn før

Kanskje tydeligere enn i de andre nordiske land kan man i Norge se at språkvitenskapen har en internasjonal og en nasjonal side, og dette kan sies å gjenspeile landets allmenne karakter og historie. Det er i første rekke den deskriptive lingvistikken og studiet av mindre godt kjente språk i og utenom Europa som har gjort norske lingvistikk internasjonalt kjent, med navn som Georg Morgenstierne, Alf Sommerfelt, Hans Vogt, Otto Chr. Dahl og Knut Bergsland. Videreføringen av denne tradisjonen har i første rekke foregått ved Universitetet i Oslo, men den er ikke lenger så sterk.

På det nasjonale nivået har norsk språkvitenskap ikke kunnet unngå å bli preget av den politiseringen av språkdiskusjonen som ble et resultat av dannelsen av nasjonal selvbevissthet på 1800-tallet. Vårt inntrykk er at dette fremdeles har konsekvenser for blant annet arbeidsfordelingen mellom lingvistikken og nordiskfaget i Norge.

På 1930-tallet var Norge i fremste linje internasjonalt. Dette ser man av Sommerfelts bidrag og stilling i det internasjonale miljøet og i det faktum at den internasjonale lingvistikongressen så tidlig ble lagt til Oslo og at Roman Jakobson kom dit omkring 1940. I dag er ikke lenger norsk lingvistikk like synlig internasjonalt.

Norske lingvister har gjort store administrative innsatser i universitetslivet. Hans Vogt var rektor for Universitetet i Oslo i sin tid, og nå har Kirsti Koch Christensen vært det samme i Bergen i flere år, mens Even Hovdhaugen har vært dekanus i Oslo i to perioder. Inger Moen har vært prodekanus i Oslo og Julie Feilberg prodekanus i Trondheim. Foruten personlig kompetanse viser vel dette at lingvistikk er et veletablert og ansett fag i Norge.

11.3 Et lite fag i et lite land

I likhet med de øvrige nordiske land er Norge en liten nasjon, men med en gunstig økonomi, høyt utdanningsnivå og utbredt informasjons- og kommunikasjonsteknologi. I forhold til landets størrelse er det ikke urimelig at de lingvistiske fagmiljøene er få og at de er små, unntatt i Oslo. Avstandene mellom universitetene er store – det blir ikke så lett nabokontakt mellom fagmiljøene og gjensidige besøk på seminarer. Selv om dette til en viss grad kan kompenseres med samarbeid med andre institutter ved samme universitet, utgjør avstandene et ytre forhold som ikke kan påvirkes, og som man må ta hensyn til når man vurderer norsk lingvistikk.

Til tross for dette mener vi at norsk lingvistikk står relativt sterkt fra et organisatorisk og ressursmessig synspunkt med fire lingvistiske institutter og et selvstendig institutt for

anvendt lingvistikk, i hvert fall sammenlignet med land som Danmark og Finland. Denne relative styrken skyldes nok flere forhold, hvorav to mulige faktorer kan nevnes her. For det første var Norge tidlig ute med allmenn lingvistikk. Nordens to første professorater i allmenn lingvistikk ble etablert i Oslo 1931 og i Trondheim 1964. For det andre har lingvistikken i Norge kunnet ekspandere fordi nordistikken *ikke* har gjort det – den har ikke i tilstrekkelig grad tatt i bruk nyere teorier og problemstillinger.

I de fleste utdannelsessystemer har lingvistikken en relativt marginal plass som studiefag. Dette setter en grense for antallet stillinger. I så måte har norsk lingvistikk hatt en fordel av forprøveordningen ved fakultetene, hvor lingvistikken har vært obligatorisk for alle språkstudenter. Det ser nå ut til kravet om forprøve i lingvistikk svekkes, og dette kan i det lange løp også svekke lingvistikkens posisjon.

12 Situasjonen på noen lingvistiske kjerneområder

Vi behandler her noen viktige områder hvor det foregår forskning på flere steder i Norge og hvor det derfor er grunn til å gi en felles oversikt.

12.1 Grammatisk forskning

Grammatisk forskning er ganske godt representert i de norske lingvistikkmiljøene. Det er publisert internasjonalt på dette området ved alle institutter utenom IFAS, hvor det ikke hører med innenfor instituttets interessefelt. Alle egenvurderinger, også her med unntak av IFAS, omtaler grammatisk forskning.

Det er både bredde og dybde i den syntaktiske forskningen, når vi ser norsk lingvistikk under ett. Det gjøres studier i hva man kan kalle tradisjonell deskriptiv syntaks (Oslo, Bergen og Trondheim), chomskyansk syntaks (Tromsø, og til en viss grad Trondheim og Bergen), leksikalsk-funksjonell grammatikk (Bergen og Oslo), og HPSG (Head-driven Phrase Structure Grammar, en relativt ny retning i Trondheim). I Oslo arbeides dessuten med kognitiv lingvistikk, men fokus er snarere på morfologi og semantikk enn på syntaks.

Forskerne i evalueringen nyter god internasjonal anseelse innenfor de teoretiske tilnærmingene som er nevnt her. Innen deskriptiv lingvistikk med feltarbeid har Oslo internasjonalt anerkjente forskere, og miljøet har lenge vært ansett et fremragende internasjonalt senter for Polynesia-forskning. Derimot er den mer deskriptive utforskningen av norsk språk ikke kjent i utlandet. Selv om det her ofte leveres nye data med teoretiske implikasjoner som kunne hatt interesse utenfor norsk forskning, blir forskningen helst publisert på norsk, og når det skjer på engelsk, er publiseringskanalen gjerne tidsskrifter eller antologier uten internasjonal synlighet.

I syntaktisk teori er forskerne kjent internasjonalt. Likevel viser de innsendte publikasjonslistene et skuffende publiseringsmønster i alle tilfeller utenom ett. Publiseringsmønsteret er ikke samsvar med at det her dreier seg om veletablerte seniorforskere i stillinger med en vesentlig del av tiden avsatt til forskning.

Videre er det bekymringsfullt at det synes å være lite utveksling av ideer mellom de norske fagmiljøene, og dermed svakt samspill mellom ulike teoretiske perspektiver. I denne rapporten påpekes flere steder en generell mangel på samarbeid mellom universitetsinstituttene, og denne mangelen gjør seg gjeldende også i grammatisk forskning. Vi finner ikke tegn på samarbeid mellom forskere som deler teoretisk perspektiv, men arbeider ved ulike institutter, f.eks. leksikalsk-funksjonell grammatikk (LFG) i Oslo og Bergen eller chomskyansk teori i Bergen og Tromsø.

Tromsø og Trondheim har et tilfredsstillende antall studenter til høyere grad eller doktorgrad på de spesialområdene som her er nevnt. Derimot har Oslo og Bergen få eller ingen doktorgradsstudenter i grammatikk. Selv om to ansatte ved disse lærestedene arbeider med LFG, har de ingen doktorgradsstudenter på samme felt. Dette kan skyldes tilfeldigheter i en overgangsperiode, men for å ivareta stor nok bredde i neste forskergenerasjon bør man vurdere en mer aktiv rekrutteringspolitikk.

I norsk lingvistikk er det relativt lite forskning med en klar språktypologisk orientering. Det er litt overraskende med tanke på at man Norge har tradisjon for å orientere seg mot språk hvor det er gjort få studier fra før av. Tradisjonen i deskriptiv grammatikk opprettholdes, men desverre uten det momentum som man før hadde især i Polynesia-forskningen, og tradisjonen er nå helt uten nyrekruttering. Lyspunktet er de kvotestudentene som forsker på egne morsmål, men det potensialet disse representerer kunne ha vært bedre ivaretatt.

Til slutt må sies at mye av den grammatikkforskningen som setter Norge på verdenskartet foregår ved institutter som ikke er med i denne evalueringen. Enkelte universitetsforskere innen nordiske og moderne språk leverer forskning på høyt internasjonalt nivå på disse feltene. Likevel er det bare i Tromsø at man eksplisitt nevner betydningen av lokalt samarbeid med andre institutter i egen vurderingen.

12.2 Fonetikk

Forskningen i fonetikk har sitt sentrum ved Lingvistisk institutt i Trondheim. Der finnes hovedparten av ressursene til fonetikk, og det er bare i Trondheim man har utdanning på alle nivåer i dette emnet. Forskningen er orientert mot eksperimentell fonetikk og hevder seg godt internasjonalt på de områdene man har satset på. Særlig gjelder dette den pragmatiske orienterte prosodiforskningen som utføres i samarbeid med allmenn lingvistikk. Instituttet i Trondheim er også anerkjent for å ha utviklet nye avanserte metoder for fysiologiske og artikulatoriske studier av talespråk – dette har skjedd i tverrfaglig samarbeid med bl.a. teknologi og medisin. Det er et generelt trekk ved fonetikken i Trondheim at man både har internt samarbeid ved instituttet og samarbeid på tvers av fakultetsgrenser, også med industrien. Forskerne deltar ofte på internasjonale konferanser og i internasjonalt samarbeid, og de publiserer i anerkjente internasjonale tidsskrifter. Den internasjonale profilen i den fonetiske forskningen ved Institutt for lingvistiske fag i Oslo er like klar. Selv om den er mindre omfattende enn i Trondheim, hevder den seg godt internasjonalt.

Til tross for begrensningen som ligger i at man har små miljøer, hevder den norske fonetikkforskningen seg godt samlet sett. Med ytterligere ressurser kunne dette videreutvikles, særlig når det gjelder talespråk innenfor rammen av satsingen på norsk språk- og taleteknologi.

12.3 Datalingvistikk og språkteknologi

Det er en ganske god komplementaritet mellom de tre forskningsmiljøene for datalingvistikk og språkteknologi i hva de særlig arbeider med: i Bergen særlig med grammatikkformalisering, språkgenerering og anvendte prosjekter, i Oslo med korpuslingvistikk, parsing og høynivå-formalisering for semantisk beskrivelse, og ved Lingvistisk institutt i Trondheim dels med datalingvistiske leksikon, i noen grad også med grammatikk-formalisering.

Kvaliteten på norsk datalingvistikk og språkteknologi kan karakteriseres som god etter internasjonal målestokk. En del gode artikler er publisert internasjonalt. Men det er bemerkelsesverdig at bidrag til de mest sentrale internasjonale tidsskriftene eller de mest betydningsfulle konferanserapport-seriene helt mangler, i alle fall de senere årene.

Den største strategiske betydningen har datalingvistikken for Bergen, der instituttet sier at man vil prioritere dette feltet, åpenbart delvis på bekostning av allmenn lingvistikk. I Oslo arbeides det med teoretisk datalingvistikk helt atskilt fra korpuslingvistikken, og forskningen har en sterkt formell orientering. Det er ikke optimalt at 'datalingvistikk' og 'språkteknologi' lever selvstendige liv uten nevneverdige kontakter ved samme institutt. I Trondheim er datalingvistikken i minste laget til at et virkelig produktivt forskningsmiljø skal kunne oppstå.

12.4 Anvendt lingvistikk

Anvendt lingvistikk dekker et bredt område. En del av den forskningen som utføres ved de lingvistiske instituttene kan karakteriseres som anvendt mer enn som grunnforskning. Likevel er forskningen med en klar orientering mot anvendt lingvistikk konsentrert i Oslo og Trondheim.

Begge steder har man betydelige oppgaver innenfor forskning og utdanning i norsk som andrespråk. Dette er et forsknings- og studiefag hvor man bl.a. har bidratt til utviklingen av læremidler i norskundervisning for utlendinger. Denne satsingen er anvendelig i flere sammenhenger enn instituttenes lokale ansvar for universitetenes utenlandsstudenter. Forskningen i norsk som andrespråk har utvidet seg fra en klart definert lingvistisk ramme til en mer sociolingvistisk orientering mot studier av språkkontakt, språktilegnelse og språket i bruk. Nylig har man fokusert på språktilegnelse blant grupper med spesielle forutsetninger, f.eks. døve. Det har utkommet et relativt høyt antall bøker som er antologier om spesifikke temaer innen norsk som andrespråk. Dessuten utgir Institutt for lingvistiske fag i Oslo et eget tidsskrift på norsk (NOA) som dekker denne forskningen.

Et annet kjerneområde for den anvendte lingvistikken i Norge er barns tidlige språktilegnelse. Her har særlig Oslo en omfattende og internasjonalt publisert forskning. Det samme gjelder for klinisk lingvistikk og nevrolingvistikk i Oslo. I Trondheim har man

særlig fokusert på hyper- og multimedia (IKT), skriveforskning og -undervisning, kjønnsrelatert språk og kommunikasjon, og kommunikasjon på arbeidsplassen. Blant disse har skriveforskningen vist seg som mest vellykket og synlig internasjonalt. For tiden ser det ut til at kommunikasjon på arbeidsplassen og forskning knyttet til informasjons- og kommunikasjonsteknologi vokser fram som nye styrkeområder.

En vesentlig del av den anvendte lingvistikken i Norge, særlig forskningen i Trondheim, viser en økende tendens til å bruke en sosial-konstruktivistisk tilnærming med sterk vekt på kontekstualisering av problemstillinger og resultater. Anvendt lingvistikk i Norge synes å vise større interesse for epistemologiske og metodologiske spørsmål enn det som er vanlig ellers i verden, og dette gir den norske forskningen en særegen styrke.

Det er verdt å legge merke til at to tradisjonsrike arbeidsfelt i anvendt lingvistikk ikke blir berørt i denne evalueringen, fordi aktivitetene ikke er der: språktesting og språkplanlegging (språkpolitikk). Begge disse områdene har høy grad av samfunnsrelevans og har vært i en betydelig utvikling internasjonalt de senere årene. Særlig vil utviklingen av ny test-teori kreve særskilt kompetanse i Norge.

En vesentlig svakhet ved mye av den anvendte lingvistikken i Norge er at den er for snevert fokusert mot det nasjonale. Det er for lite publisering i internasjonale fora og for lite internasjonalt samarbeid. Samarbeidet mellom de norske enhetene er også for begrenset. Derimot er det gode nordiske og internasjonale kontakter, selv om dette ikke vises særlig godt i publiseringsaktiviteten.

13 Generelle vurderinger og anbefalinger

13.1 Sterke og svake sider

I mandatet inngår "å vurdere om det er disipliner eller underdisipliner hvor det norske lingvistikkmiljøet står sterkt internasjonalt sett, og tilsvarende om det er vesentlige deler av faget som er svakere dekket".

Hva man finner når man prøver å ta stilling til disse spørsmålene, er at mange områder er representert av en eller to forskere og andre av ingen. I det første tilfellet kan det da være slik at den eller de aktuelle forskerne er internasjonalt fremragende og bidrar til å gi norsk lingvistikk et godt navn utenlands. Som eksempler nevner vi her sammenlignende indo-europeisk språkvitenskap, pragmatikk og psykolingvistikk. Vanligvis vil det dreie seg om en fremragende innsats fra enkeltindivider som kommer fram på visse tider. Derfor ville det være misvisende å si at lingvistikkmiljøet som helhet står sterkt på disse områdene. På den annen side kan man spørre seg om det er rimelig å forvente seg det. På lignende vis kan man spørre om det er meningsfullt å kreve at man bør ha dekning også på de områdene hvor norsk forskning ikke er representert med forskning.

Etter å ha sagt dette om ytterlighetene – internasjonalt fremragende forskning og svak eller ingen dekning – kan man konstatere at det finnes områder i lingvistikken som er representert ved flere norske universiteter og som derfor kan sies å være nøkkelområder. Dette gjelder i første rekke de felt som ble diskutert i det forrige avsnitt. Generelt er forskningen her av god kvalitet, men det er vanskeligere å bruke adjektiv som 'fremragende'.

Når det gjelder hvilke deler av faget som er svakere dekket, finner vi at potensialet for språktypologisk forskning er klart underutnyttet. Sentrale felt som morfologi og fonologi er ikke heller særlig godt representert. Sosiolingvistikken, et annet sentralt område, ser ut til å ha blitt en forskningsfelt særlig for nordister (Dette gjelder ikke bare i Norge, men også til en viss grad i Sverige). Språktesting er et mindre aktivt felt i norsk anvendt lingvistikk enn det er i mange andre land.

13.2 Anbefalinger

I kapitlene om de enkelte instituttene har vi allerede gitt mer spesifikke anbefalinger. Mer generelt kan utvalgets anbefalinger formuleres i følgende seks punkter:

Økt samarbeid mellom enhetene. Det er nødvendig at de norske lingvistikkmiljøene samarbeider med hverandre i større utstrekning, ikke bare for å utnytte tilgjengelige ressurser bedre, men også for å oppnå den nødvendige kritiske massen for framgangsrik vitenskapelig kommunikasjon og for å gi studenter og stipendiater kontakt med andre

tilnærminger og skoledannelser enn de som er representert i hjemmemiljøet. Man bør overveie å samarbeide om felles forskningsprosjekter, utvide virksomheten med felles forskerkurs og om mulig danne en nasjonal forskerskole.

Bedre integrasjon og samarbeid innen instituttene og universitetene. Vi finner også uutnyttet potensiale for lokalt samarbeid, blant annet mellom korpuslingvistikken og den mer teoretiske datalingvistikken (i første rekke i Oslo) og mellom Lingvistisk institutt og IFAS i Trondheim. Samarbeidet med andre språkinstitutter ved fakultetene finnes, men kan styrkes flere steder.

En mer bevisst publikasjonspolitik. Norske lingvisters produksjon bør i større utstrekning bli 'konkurransesatt' gjennom internasjonal publisering. Det er for svak bevissthet om publiseringspraksis mange steder. Naturligvis er det ofte naturlig eller nødvendig å publisere også på norsk, men når publiseringsfrekvensen ikke ligger mer enn på et rimelig nivå totalt sett, er det særlig den internasjonale publiseringen som bør styrkes.

Større satsning på å søke eksterne midler. Når det er tale om 'prosjekter', dreier det seg oftest om stipend og lignende. Med unntak av de store samarbeidsprosjektene i Oslo er det vanskelig å finne prosjekter med tilknytning til større rammer. Særlig innen datalingvistikken kunne det være grunnlag for et nasjonalt program med ekstern finansiering. Vi mener også at mulighetene for prosjekt- og publiseringssamarbeid over landegrensene ikke er tilstrekkelig utnyttet.

Bedre faglig ledelse. Vi har framhevet at det kan være en konflikt mellom den flate organisasjonsstrukturen ved norske universiteter og behovet for kompetent faglig ledelse, som kan planlegge og koordinere virksomheten ut fra et mer generelt og langsiktig perspektiv.

En bevisst satsning på å løse rekrutteringsproblemer. Alderssammensetningen er allerede i dag en negativ faktor flere steder med et svakere innslag av yngre forskere enn det som er optimalt for et forskningsmiljø. Men om noen år blir problemet akutt, for da vil en stor del av de ansatte nærme seg og komme i pensjonsalderen. Vi finner det svært urovekkende at viktige områder innen lingvistikken nesten ikke er representert blant stipendiatene i noen av miljøene. En bevisst satsning på å rekruttere nye forskere er nødvendig. Vi innser at det er vanskelig eller kanskje umulig å løse dette problemet innen nåværende økonomiske rammer. Men problemet er neppe begrenset til lingvistikkfagene og må antakelig finne en løsning på nasjonalt nivå. Det kan tilføyes at lingvistiske og språklige fag for tiden ikke synes å være attraktive blant norske studenter.

Vi anbefaler at Forskningsrådet aktivt støtter samordning og samarbeid nasjonalt på de nivåene som her nevnt.

Vedlegg 1: Mandat for evalueringen

Vedtatt i Områdetstyret for Kultur og samfunn, Norges forskningsråd 8.11.2000.

I Formål

Hovedformålet ved evalueringen skal være fagutvikling. Evalueringen skal gi et bilde av kvaliteten på den lingvistiske forskningen i Norge, primært gjennom en vurdering av forskningsaktiviteten ved de lingvistiske instituttene ved de fire universitetene.

Evalueringen skal bidra til læring og egenutvikling for fagmiljøene, og gi innsikt i styrke, svakhet og utfordringer for den lingvistiske forskningen. Evalueringen vil være med på å identifisere forhold som bidrar til å fremme kvalitet. Evalueringen skal også utvide og styrke Forskningsrådets kunnskapsgrunnlag.

II Organisering

Det nedsettes et evalueringsutvalg med internasjonal representasjon. Utvalgets oppgave er å gi en samlet vurdering av det nasjonale fagmiljøet i henhold til mandatet. Utvalget bes komme med anbefalinger om tiltak for oppfølging.

Arbeidet igangsettes i begynnelsen 2001 og skal være avsluttet siste halvdel av 2001. Evalueringsutvalget vil utarbeide en framdriftsplan for arbeidet tidlig i prosessen.

Evalueringsperioden er de siste 5 års faglige produksjon og virksomhet, dvs 1996-2000.

Utvalget vil få administrativ støtte fra Forskningsrådet.

III Mandat for evalueringsutvalget

Utvalget bes om å gi en samlet vurdering av faget og fagmiljøet på grunnlag av følgende elementer:

- vurdering av faglig produksjon (fem år for utvalgte arbeider og 10 år for publikasjonslister)
- egenvurdering
- miljøbesøk
- skriftlig dokumentasjon av instituttets/avdelingens virksomhet (fem år)

Utvalget bes på denne bakgrunn om å gi en samlet vurdering av kvaliteten på den norske forskningen og de norske fagmiljøene i lingvistikk, i lys av de tilgjengelige ressurser. Evalueringen må finne sted i dialog med fagmiljøene. Evalueringen skal konsentrere seg om de lingvistiske forskningsmiljøene ved universitetene; de vitenskapelig ansatte ved de fem lingvistiske instituttene. Det foregår imidlertid lingvistisk forskning også ved språk-

instituttene (inkl. nordisk). Utvalget bes om å kommentere det faglige skjæringspunktet mellom språkinstituttene og lingvistikk instituttene, og om det er kontakt i form av forskningssamarbeid eller faglige møteplasser ellers.

Utvalget bes om å vurdere om det er disipliner eller underdisipliner hvor det norske lingvistikkmiljøet står sterkt internasjonalt sett, og tilsvarende om det er vesentlige deler av faget som er svakere dekket. Utvalgets konklusjoner bør munne ut i anbefalinger om oppfølgingstiltak for fagmiljøene. Evalueringsrapporten skal forelegges miljøene for kommentarer før rapporten ferdigstilles og gjøres offentlig tilgjengelig.

Utvalget står fritt til å innhente annen informasjon eller dokumentasjon, og til å forfølge evt andre problemstillinger enn de som nevnes i mandatet, dersom slike behov avdekkes underveis i evalueringsprosessen.

Utfyllende om vurderingsgrunnlaget:

a) vurdering av faglig produksjon

Peer-review av utvalg faglige arbeider

De involverte fagmiljøer legger etter eget skjønn fram et utvalg faglige arbeider som skal underlegges peer-review, og som skal vurderes opp mot internasjonal standard. Utvalget skal bestå av 3 arbeider fra hver vitenskapelig ansatt fra hvert miljø. Med faglig arbeid menes artikler og andre bidrag i vitenskapelige tidsskrifter, antologier, avhandlinger og monografier.

Analyse av samlet faglig produksjon

For at evalueringsutvalget skal kunne danne seg et bilde av hele den faglige virksomheten, må utvalget foreta en analyse av samlet faglig produksjon. Fullstendige publiseringslister for de siste ti år skal danne grunnlag for analyse av forskningsproduksjonen i faget. Utvalget må foreta en gjennomgang med særlig henblikk på å vurdere faglig bredde og fornyelse. En slik gjennomgang bør kunne gi svar på spørsmål om hvilke fagfelt, teorier, metoder eller temaer man finner representert. Avslører en kritisk gjennomgang noen mangler? Finnes det viktige sider ved faget og fagtradisjonen som ikke er dekket? Finnes det informasjon om publiseringssamarbeid med forskere fra eget fag eller fra andre fag? Er de faglige arbeidene først og fremst rettet mot andre forskere, eller er den vitenskapelige produksjonen mer allmennrettet?

b) egenvurdering

De utvalgte fagmiljøene utarbeider en egenvurdering med utgangspunkt i en mal. Evalueringsutvalget tilpasser malen i dialog med miljøene. Det må imidlertid presiseres at formålet med egenvurderingen vil være å få fram både sterke og svake sider ved forskningsaktiviteten i faget. Egenvurderingen må representere en kritisk gjennomgang av virksomheten.

c) miljøbesøk

Hensikten med miljøbesøk er gjennom samtale å utdype forhold som har å gjøre med fagmiljøets formål, rammebetingelser og oppgaver. Forholdet mellom forskning og undervisning må vies spesiell oppmerksomhet, dvs undervisnings- og veiledningsaktivitetens betydning for forskningsmessig utvikling. Miljøbesøket er også tenkt å skulle belyse spørsmål vedrørende forskningsledelse og forskningsaktivitet. Det kan ta opp forhold knyttet til undervisning, til samarbeidsformer, til rekrutteringssituasjon eller til publisering, og kan gi anledning til å drøfte situasjoner beskrevet i egenrevisningen.

d) skriftlig dokumentasjon av fagmiljøets virksomhet

Evalueringsutvalget må vurdere den faglige virksomheten også i lys av de opplysninger som er tilgjengelig i årsrapporter og i årsplaner. Utvalgets endelige rapport må inneholde en helhetsvurdering av faget, hvor følgende elementers betydning for forskningsaktiviteten kommenteres:

- virksomhetens finansieringsstruktur
- antall ansatte (stillingssammensetning, alder, kjønn)
- antall rekrutter, vurdering av tidsbruk fram mot avlagt doktorgrad
- forholdet mellom forventet ledighet i vitenskapelige stillinger og rekruttering
- deltakelse i bedømmelseskomitéer
- antall doktorgrader
- deltakelse på internasjonale konferanser med innlegg
- antall studenter, fordeling på nivå, omfang av veiledning
- fagplaner.

III – Bruk og oppfølging av evalueringen

Den endelige evalueringsrapporten skal være offentlig tilgjengelig. Brukere vil være ledelsen og de ansatte ved det enkelte fagmiljø (institutt), fakultetene og ledelsen ved universitetene, samt forskningspolitiske myndigheter, andre fagmiljøer, oppdragsgivere og ulike brukergrupper. For å oppnå størst mulig læring fra evalueringen er det viktig at resultatene gjøres kjent, slik at de gruppene som måtte være interessert i forskningsevalueringen, får kjennskap til undersøkelsen.

Forskningsrådet vil utarbeide en anbefaling for oppfølging av evalueringen så snart rapporten er ferdig og forelagt miljøene.

Den viktigste oppfølgingen vil miljøene selv måtte ta ansvar for gjennom sitt arbeid med fagutvikling, rekruttering og forskeropplæring, forskningsledelse og forskningsorganisering.

Fra Forskningsrådets side vil evalueringssopplegget inngå i en langsiktig strategi for kvalitetssikring. Evalueringen vil gi viktige innspill til arbeidet med å utvikle gode forskningsmiljøer og videreutvikle samarbeidet og arbeidsdelingen mellom Forskningsrådet og institusjonene. Evalueringen vil dessuten danne grunnlag for videre utvikling av evalueringssystemet.

Vedlegg 2: Egenvurderingen – formål og innhold

Sendt instituttene 20. 4. 2001.

Formålet med egenvurderingen er det samme som for selve evalueringen: fagutvikling. Evalueringen skal bidra til læring og egenutvikling for fagmiljøene og gi innsikt i styrke, svakheter og utfordringer for den lingvistiske forskningen i Norge. Evalueringen skal være med på å identifisere forhold som bidrar til å fremme kvalitet, og den skal utvide og styrke Forskningsrådets kunnskapsgrunnlag. Det er i mandatet lagt vekt på at evalueringen skal foregå i dialog med fagmiljøene, og egenvurderingen er en del av denne dialogen.

Egenvurderingen skal være en kritisk gjennomgang av virksomheten. Den bør få fram *både sterke og svake sider ved forskningsaktiviteten og de forholdene som påvirker den*. Dette er viktig for at evalueringsutvalget kan konkludere med gode anbefalinger om oppfølgings-tiltak.

Egenvurderingen skrives i samarbeid av fagmiljøet ved instituttet eller enheten. Den bør ikke være på mer enn *ti sider*. Det er ikke nødvendig å ta med bakgrunnsinformasjon som finnes i de øvrige dokumentene som instituttet eller enheten oversender. Momenter som særlig bør belyses, er:

- Profilen i forskningen: Hvilke disipliner eller deler av faget dekkes med særlig høy og lav aktivitet?
- Kvaliteten i forskningen: Hvor er styrkene og hvor er svakhetene fra et internasjonalt synspunkt?
- Internasjonalt forskningssamarbeid, samarbeid med andre norske lingvistiske fagmiljøer, og samarbeid med tilgrensende institutter og fag. Hvor er det mye eller lite samarbeid, og hvor fungerer det godt eller dårlig?
- Fornyelse og igangsetting av nye prosjekter: Hvordan initieres ny forskning, og på hvilken måte eller hvorfra savnes eventuelt initiativer?

Momenter som også bør belyses, er:

- Doktorgrader, rekruttering av nye ansatte, forventet ledighet i stillinger: Hva er de positive og negative mulighetene med hensyn til fagets utvikling de nærmeste årene?
- Forholdet mellom forskning og undervisning/veiledning/komitéarbeid: Virker aktivitetene positivt eller negativt inn på forskningen, i tilfelle hvordan?
- Forskningsrådet og andre eksterne finansieringskilder: Er de mye eller lite brukt? Hvorfra og på hvilke områder er finansieringen god, og hvor er den mindre god? På hvilken måte preger ekstern finansiering forskningsprofilen?

- I hvilken grad og på hvilken måte har institusjonens egne planer og strategier innvirkning på forskningsaktiviteten?
- I hvilken grad og på hvilken måte har institusjonens egen administrasjon, organisering og styring innvirkning på forskningsaktiviteten?
- Andre momenter som fremmer eller hemmer forskningen ved instituttet/enheten.

**Norges
forskningsråd**

Besøksadresse: Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen, 0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00 Telefaks: 22 03 70 01
www.forskningsradet.no

En publikasjon i Forskningsrådets
KUNNSKAPSBASE